

sosyal adalet

26 MART 1963 SALI

HAFTALIK SİYASİ GAZETE

YIL 1, SAYI 2 FIATI 1LİRA

Anayasa Tehlikede

**Sömürücü ve
İntikamcılar
Rejimi Zorluyor**

SOSYAL ADALETİN İLK SAYISI ÖNÜNDE

Sosyal Adalet'in birinci sayısı umduğumuzdan daha büyük bir ilgiyle karşılandı. İlginin önce Sosyal Adalet'i bekleyenler tarafından olmadığını belirtmek gerek. İlgiyerini tepki şeklinde gösterenler de azımsanmayacak kadar. Halkımızın sür-git bir karanlığın içinde yaşamasından çıkarı olanlar ve onların sözcülüğünü yaparak günlerini gün edenler; emekten yana bütün davranışlara yaptıklarını, söylediklerini bizden de esirgemediler. Bu onların görevi. Onlara karşı olmak, önümüze dikmeğe çalışmaları engelleri aşmak da bizim görevimiz.

Burada anlatacağımız bu halk düşmanlarını belki biraz daha kızdıracak belki biraz daha saldırılarının artmasına sebep olacak fakat; bizim düşündüklerimiz ve hesap vermek sorumlunu duyduğumuz sosyal adaletçi, emekten yana okurlarımızdır.

Sosyal Adalet'e karşı gösterilen ilginin sayısız ifadesi gazetemizin satış. Bundan çok daha önemlisi Sosyal Adalet'in, «sahipleri» ne ulaşmış olması. Gazetemizin genel dağıtıcısı: «Sizin gazete Taksim gibi, Nişantaşı gibi zengin semtlerden önce, kenar mahallelerde, işçi semtlerinde satılıp tükendi» derken hayret eder gibiydi. Sosyal Adalet'çiler bekledikleri bu müjdeye genel dağıtıcı gibi şaşmadılar. Fakat çok sevindiler. Çünkü bu gazetenin biricik amacı buydu. Gerçek yurt meselelerinin, bu meseleleri çözebilecek geniş yığınlar arasında konuşulmasını sağlamak, bu yığınları kendi öz meseleleriyle ilgileneğe çağurmaktır. İlk sayımızın böyle bir ilgi görmesi, tuttuğumuz yolun yanlış olmadığını göstermiştir.

Bilindiği gibi, Sosyal Adalet, Türkiye'de peşin abone ile çıkan ilk haftalık siyasi gazetedir. Yüzlerce insanın katıldığı bu peşin abone kampanyası, okurların kendileri için bir gazete kurmalarını sağlamıştır. Büyük kısmı ile abonelerin ger-

çekleştirdiği bu teşebbüsün, onların emrinde olması kadar tabii bir şey olamaz. Abonelerimizin, Sosyal Adalet'in sahibi olmaktan doğan galesini çekmeğe başladıklarını da biliyoruz. Abonelerimizin bazıların özellikle çıkışımıza yakın günlerde kaydedilenlerin gazeteleri zamanında ellerine geçmediğini biliyoruz. Bu arızanın en kısa zamanda düzeltileceğini kesin olarak belirtiriz. Fakat bu konuda da abonelerimizin bize yardım etmeleri gerekiyor. Abonesi gelmeyen ya da zamanında eline ulaşmayan okurlarımızın durumunu bize bildirmelerini rica ederiz.

Sosyal Adalet'in çıkışından bu yana içten tenkitlere de muhatap olduğunu söylemeliyiz. Okurlarımızın Sosyal Adalet'te gördükleri kusurların pek çoğunu doğru ve haklı bulduğumuzu ayrıca belirtmemiz gerek. Tenkitlerin başında; haber azlığı var. Bunu biz de ilk sayımızdaki mektubumuzda peşinen belirtmiş ve en kısa zamanda giderileceği vaadinde bulunmuştuk. Bu sayıda bu vaadimizi yerine getirmek gayretiyle çalıştık. Fakat gene de tam olarak başardık diyemeyiz. Bütün kusurlarımızı elbirliği ile düzeltileceğimize ve okurlarımız

zın her hafta merakla bekleyecekleri bir gazete yapmayı başaracağımıza inanıyoruz. Bunun için okurlarımızın uyarıcı tenkitlerinin bize ışık tutacağını belirtmek isteriz.

Sosyal Adalet aldığı yüzlerce tebrik mektubundaki iltifatlara lâyık olmağa çalışacaktır. Toplu imzalı mektuplarla biz destekleyen okurlarımıza ayrıca teşekkür ederiz. Emekten yana her çeşit gayretin topluca yapılması gerektiği bilincinin yayılması bizleri sevindir-mektedir. Bu bilincin yayılması ve daha da güçlenmesine çalışmak bizim başta gelen görevimiz olacaktır.

Bu sayımızın ağırlığı gene Anayasamızın savunulması ve gerçek bir demokrasinin yerleşmesi savaşında toplanıyor. Orta sayfamızda Türkiye İşçi Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 78 kanun ve kanun maddesi hakkındaki inceleme yazısı bu davranışın elle tutulur belgesi. Anayasanın tam uygulanmasını demokratik savaşın başında gören bizler, buna birinci ilke-miz olarak bütün sayılarımızda bağlı kalacağız. Yazılarımızın ve haber lerimizin tümünden çıkarılacak sonuç herhalde emekten yana bir muhalefet ve mutlu Türkiye'nin kurulması için araştırmalardır. Okurlar-

ımızın dikkatini sömürücü bir muhalefetle, emekten yana bir muhalefetin ayrımı üzerine çekmek isteriz. Meselâ son zamlara bakışımız, oy avcılığına çıkış ve zamlardan şikâyetçi görünen politikacılarla aynı açıdan değildir. Biz zamlarla plânın büyük ağırlığının emekli halkın üzerine yıkıldığını şikâyetçiyiz. Ama plândan yanayız. Hemde emekçilerin katıldığı, denetlediği bir plândan yana...

Bu sayı kapak, sadece bizi değil bütün insanlığı ilgilendiren ve hatta insanlığın bir numaralı meselesi durumuna gelmiş bulunan: AÇLIK konusuna ayrıldı. Az gelişmiş bütün ülkeleri kara kara düşündüren bu konu bu hafta «Dünyada açlık haftası» olarak ele alındı. Bütün dünya basınında geçen hafta baş yeri işgal eden bu konu bide yeterince ele alınmadı. Sadece basın değil fakat, sorumlu kişiler de tok geçirdikleri geçen haftanın açlık haftası olduğunu hatırlamadılar bile. Biz Sosyal Adalet'çiler haklarını ilkinin aç katmamak hakkı olduğunu kabul ediyoruz. Önce herkesin karnının doymasını savunuyoruz. İlerde bu konuya daha geniş yer ve beplerini üzerinde devamla duracağız. Açlığın derin ve çeşitli seğiz. Köklerinde her türlü parazitliğin, sömürçülüğün yaşadığı bu konu, sadece kendi iğrenç sebeplerini değil fakat bir çok iğrençliklerin gerçek sebeplerini ortaya koyacaktır.

Saygılarımızla..

SOSYAL ADALET

sosyal adalet

Haftalık Siyasal Gazete

26 Mart 1963 Yılı: 1 Sayı: 2

İMTİYAZ SAHİBİ:

CEMAL HAKKI SELEK

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ:

TURHAN TÜKEL

İDAREHANE: Çağaloğlu, Molla Fenari Sokak, No. 30 — 32 (Vatan Matbaası) Tel: 22 93 15

FIYATI: 100 Kuruş.

ABONE: 3 Aylık 10 Lira,

6 Aylık 20 Lira,

1 Yıllık 40 Lira,

Yurt dışı abonelerde posta ücreti abone bedeline eklenir.

İLÂN: Beher Sütunda Santimetresi 25 liradır. Renkli ilânlar özel tarifeyle tabidir.

DİZİLDİĞİ VE BASILDIĞI YER: Vatan Matbaası — İSTANBUL

YAZARLAR:

Niyazi AĞIRSANLI, Teoman AKTÜREL, Melih Cevdet ANDAY, Musa ANTER, Talip APAYDIN, Sadun AREN, Mustafa ARSLAN, Ülkü ARZAK, Türkkaya ATAÖV, Mehmet Ali AYBAR, Enver AYTEKİN, Şahaç BALCIOĞLU, Erdoğan BAŞAR Aslan BAŞER, Zeki BEYNER, Asım BEZİRCİ, Kemal BİLBASAR, Behice BORAN, Erdem BURLU, Müzaffer BUYRUKÇU, Uğur CANKOCAK, Edin CANSEVER, Adnan CFMGİL, Necati CUMALI, Kemal ÇİFTLİLER, Asaf CİĞİLTEPE, Suha CİNGİROĞLU, Arif DAMAR Süleyman EGE, Emin ELİCİN, Metin ELEOĞLU, Leylâ ERRİL, Azra ERHAT, Saban ERİK, Metin ERİCAN, Sabahattin EYÜROĞLU, İbrahim GÖZELCE, Nevzat HATKO, Müşerref HEKİMOĞ-

LU, Selâhattin HİLÂV, Rifat ILGAZ, Recai İSKENDEROĞLU, Kenan KAYA, Yalçın KAYA, Orhan KEMAL, Yaşar KEMAL, Sait KIRMIZITOPRAK, Samim KOCAĞÖZ, Hüseyin KORKMAZGİL, Mahmut MAKAL, Selim MİMOĞLU, Rauf MUTLUAY, Fethi NACİ, Aziz NESİN, Eflâfun NURLI, Metin ÖZEK, Erdoğan ÖZER, Doğan ÖZGÜDEN, Demir ÖZLÜ, Tahir ÖZTÜRK, Sina PAMUKÇU, Halit REFIĞ, Mehmet RESSAMOĞLU, Baykan SEZER, Kemal SÜLKER, Cemal SÜREYA, Burhan SOLUKÇU, Nurdoğan TACALAN, Kemal TAHİR, Sezer TANSUĞ, Rekin TEKSOY, AHMET TOP, Osman Nuri TORUN, Selma TÜKEL, Turhan TÜKEL, Kemal TÜRKLER, Burhanettin ULUÇ, Sevim ULUÇ, Tonguç YAŞAR, Can YÜCEL, Ahmet YÜRÜR.

DURUM VE ÇIKAR YOL

sosyal adalet

«Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs 1960 Devrimini yapan Türk Milleti...»

Yukarıki satırlar Anayasamızın başlangıcında yazılıdır. Bugün 26 Mart 1963. Yani 27 Mayıs'tan bu yana sadece 1033 gün geçmiştir. Tarih ölçüsünde hesaba gelmez bir hiç. Fakat «Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş» iktidarın hükümlü başemsileisi Celal Bayar, Kayseri Cezaevinin kapısını açmış, hürriyetine kavuşmuştur.

Bu basit bir olay değildir. Bu olayı, yaşlı ve hastalıklı bir hükümlünün şartlı tahliyesi olarak görmek ve göstermek sadece ve sadece kendimizi aldatmaya ve yeni felâketleri hazırlamaya yarar. Gerçekleri bütün çıplaklığı ve korkunçluğu ile görecek kadar cesaretili olalım. Gerçek sudur: 1033 gündür 27 Mayıs'ta temelinden çökertmek için çalışanlar halk yığınlarını, büyük çoğunluğunu kışkırtarak, intikameci bir ruh hâli içine sürüklemişlerdir. Halk bindiği dalı kesiyor, sömürücü ve intikameci kimi muhaliflerin peşine düşmüş durumda. Önceki aflar, şartlı tahliyeler, yarın mutlaka ilân edilecek olan genel siyasi af, 27 Mayıs ve onun temsil ettiği emekten yana tutum ve davranışların toptan ve kesin tasfiyesini hazırlayan hesaplı aşamalarıdır.

Dramı yaşadığımız için ne başlangıcını, ne de sonunu görebiliyoruz. «Deniz içinde denizi bilmiyen balıklar» gibiyiz. Sayın Başbakan sonsuz bir iyimserlik içinde dir. Kalkınma plânının bütün zorlukların üstesinden geleceği kanısında... Oysa beş yıllık kalkınma plânının yanlış bir ekonomik ve sosyal politika temeli üzerine kurulduğu ortadadır. İç finansmanın yükü işçisi, fakir köylüsü, memuru, küçük esnafı, dar gelirli serbest meslek sahipleriyle emekçi halk yığınlarının sırtına yüklenmiştir.

Bir Maliye Bakanının şu itirafta bulunup da, koltuğunda kaldığı, galiba tarihte ilk defa görülüyor Ferit Melen İzmir'deki konuşmasında şöyle diyor: «80, 90 lira ücret alan vergi verirken, narenciye satıp milyonlar kazandıktan vergi almamak vicdanları sızlatıyor. Bugünkü vergi sistemimiz âdil değildir.» Sanılır ki, bu sözleri söyleyen bakan, vergi sistemimizde gereken değişikliğin yapılacağını, halktan Anayasaya göre hakça vergi alınacağını müjdeleyecektir. Hayır! Maliye Bakanı sözlerine şöyle devam etmiştir: «Dünyanın hiç bir yerinde sosyal adalet esaslarına göre vergilendirme yapılmamıştır. Bu bir idealdir... Servet beyannameleri ile serveti vergilendirmeyi düşünmüyoruz.»

Dâvanın can noktası buradadır. Hızla kalkınmak isteniyor. Ama iç finansman sosyal adalet ilkeleri bir yana itilerek sağlanmaya kalkışılıyor. Yatırım açığı, yeni zamlar, vasıtalı vergilerle fakir halka yükletilme yolu tutulmuştur. Temel reformlara gidilmiyor; gidilemiyor. Ve hızla kalkınma umudu yine dış yardıma bağlanıyor. O dış yardım ki, ekonomik geriliğimizle ve çöküntümüzün etkenlerinden biri, başlıcasıdır.

Koalisyon hükümetinin baş ortağı C.H.P. çelişmeler içindedir: sosyal adalet içinde kalkınma yoluna gidemiyor. İşveren ve finans çevrelerini gücendiremez. Toprak reformuna girişmek, toprak ağalarına dayanan muhalefeti güçlendirir. Onu da yapamaz. Atatürk ilkelerine, halkçılığa, devletçiliğe sarılmak... Onu hiç yapamaz. Olayların akışına kendini kaptırmış, zamanın hükmünü bekler bir hali var C.H.P. nin.

Bu çelişmelerden en çok yararlanan hiç şüphesiz A.P. dir. İktidarın sorumluluğunu taşımadığı için, hükümetin her attığı adıma karşı rahatça çıkabiliyor; Son zamanlara saldırıyor; plâna karşı pîlav'la çıkacak kadar sorumsuzluk ve hafiflik gösterebiliyor. Ve A.P. içinde yer alan kimi sömürücü ve intikameci muhalifler, halkı sosyal adalet ilkesine karşı kışkırtıyor; sosyal adalet isteyenlerin komünist olduklarını söylüyorlar.

Koalisyon hükümeti gerçekleri halka duyuramıyor; duymaya kalksa bile halkı inandıramıyor. İşsizliğe el atma; yoksul köylüyü, yoksulluğu içinde ağaların merhametsiz elinde bırak; Grev Toplu Sözleşme ve Sendika kanunlarını işçi aleyhine hükümlerle doldur; halkın sırtına zamlarla yüklen; ve sonra plânlı kalkınmanın milleti refaha kavuşturacağından sözeç.. Kimi inandırabilirsin?...

Ama bu durum Koalisyon ortaklarının birbirine sarılmasına yarayacaktır sanırız. Hükümetteki sorumluluğu A.P. ile yarışmasına engel olan Y.T.P. umudunu Koalisyonun yürütmesine bağlıyacaktır. Ancak şu var ki, Koalisyon Hükümeti ekonomik temelini zayıflığı ve kışkırtılmış halk oyununun kendisine gittikçe daha kuvvetle karşı oluşuna uzun müddet dayanabilecek midir?

Kalkınma davamız da, demokrasi davamız gibi ters konmuştur. Daha doğrusu demokrasiyi salt bir serbest seçim işi sandığımız ve onun sosyal özünü görmediğimiz için, kalkınma davamız bugün çıkmazdadır. Ulusal ekonominin bugünkü zayıf karakteri de değiştirilmedikçe, beklenen kalkınma hızının sağlanması, hele emekçi halk yığınlarının yaşamasında iyiye doğru bir gelişme olabilmesi katıyen mümkün değildir. Çünkü sosyal adalete dayanan kalkınma, ulusal ekonominin geri karakteri giderilmekle, yani köklü reformlara girişilmekle gerçekleşecek bir amaçtır.

Demek ki, önce bugünkü kamu sektörünün, emekten yana bir kamu sektörü niteliğini kazanması, ulusal ekonomide bu nitellekle ağır basması, düzenleyici ve emekten yana iticî bir kuvvet haline gelmesi şarttır. Ama bu işi kim yapacaktır? Bugün Büyük Mecliste, ulusal ekonomide toprak ağalarını ve yabancı sermaye ile işbirliği yapan iş çevrelerini savunanlar çoğunluktadır. Ama parlamento rejimi dışında bir kurtuluş yolu da yoktur. Şu halde halkın uyanması, menfaatlerine, haklarına, hürriyetlerine sahip çıkması gerekiyor. Uyarılmış, uyanmış, artık gerçekleri olduğu gibi gören emekçi halk temsilcilerinin, Büyük Mecliste çoğunluk kurmalarına bütün gücümüzle çalışmak biricik kurtuluş yolu olarak görünüyor.

İNTİKAMCILAR REJİMİ ZORLUYOR

Hafta sonunda Türk Milleti, yine demokrasi rejimini koruma ve devam ettirme problemiyle karşı karşıya geldi.

«Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş» iktidarın müebbet hapse hükümlü lideri Celâl Bayar'ın hastalık sebebiyle serbest bırakılması, iktidar yolunu zorlayarak demokratik, laik ve sosyal anayasayı değiştirmek amacı güden ırkçı, sömürücü ve intikamcılar tarafından bir tahrik fırsatı olarak kullanıldı.

Bir kısım basın ve Adalet Partisi'nin idaresini ele geçirmiş bir sömürücü ve ırkçı grupunun tahrikleriyle başlayan olaylar dizisi, 4 Mart Pazartesi gecesi, Celâl Bayar'ın Kayseri Cezaevi'nde bir kriz geçmesiyle vahim bir istikamet aldı.

Ateşi ve tansiyonu yükselerek cezaevi revirinde müşahade altına alınan Celâl Bayar'ın mutlaka hastahaneye kaldırılması doktorlarca kararlaştırıldığı halde eski Cumhurbaşkanı cezaevinden çıkmayı reddetti. Bayar, cezaevinden çıkmak istemeyişine sebebini, 11 Mart'ta Kayseri Savcısı'na yazdığı mektupta açıkladı. Bayar'ın iddiasına göre, geçen yıl tedavi için Ankara'ya götürüldüğü zaman kendisine inzibat tedbiri adı altında haysiyet kırıcı ve işkence mahiyetinde muameleler yapılmıştı.

Cezaevinde kalmasının hayatı bakımından büyük tehlike arzettiği raporla tesbit edilen Bayar'ın bu ısrarı karşısında tek çare kalıyordu: Tahliye!

Bayar'ın tahliyesi, Kayseri Devlet Hastahanesi'nce verilen ve Adli Tıp Meclisi'nce tasdik edilen raporla mümkün oldu.

Tahliyeyi tamamen adli mercilerin bir tasarrufu olarak kabul eden Başbakanlık, tahliye kararı verildikten sonra harekete geçti. Bütün idare adamları; na bir genelge yollayarak cezaevinden çıktuktan sonra Bayar'ın hareketlerine ve kendisine yapılacak tezahürata hiçbir şekilde engel olunmamasını emretti.

1028 GÜN SONRA

Sihhi durumu adli makamları ve hükümeti olduğu kadar halkı da haftalarca meşgul eden Celâl Bayar, 1960'ın 27 Mayıs'ında tevkifinden tam 1028 gün sonra 22 Mart Cuma sabahı saat 8.22'de Kayseri Cezaevi'nden altı ay için tahliye edildi.

Celâl Bayar'ın Ankara'ya gelişi, bir gövde gösterisi şeklinde oldu. A.P.'li milletvekili ve senatörlerle YTP'lerden bir grup, Bayar'ı karşılamak için Kayseri yoluna çıktılar. Bayar, 500 arabalık bir konvoy ile şehre girdi. Genel Kurmay Başkanlığı önünde bir gövde gösterisi yapıldı.

Cezaevi'nden hasta raporu ile çıkan Yassıada hükümlüsü «Nasılsınız?» diye soranlara «Demir gibiyim» diye cevap veriyordu. Kayseri Cezaevi'nden hasta olduğu için tahliye edilen Bayar, gerçekten doktor raporunu yalanlayan bir görünüşteydi.

Gerici basının günlerden beri süregelen tahrikiyle toplanan kalabalık taşkın hareketlerden çekinmedi. Meselâ, bazı subay gruplarının üzerine otomobillerini sürdüler.

Bu olaylar, Ankara'da elektrikli bir hava yaratmakta gecikmedi. Akşam üstü Ankara göklerinde jet uçakları doluştu. Eski Millî Birlik Komitesi üyeleri, gece Meclis'te uzun süren bir toplantı yaptılar. Hava kuvvetleri Kumandanlığı'nda yüksek rütbeli subaylar bütün gece toplantı halindeydi. Genel Kur-

may Başkanı Cevdet Sunay, Başbakan İsmet İnönü ile kısa bir görüşme yaptı.

TEPKİLER

Toplantı halinde olan Yüksek Askerî Şûra, sert bir bildiri yayınladı. Bildiri aslında radyoda okunan metninden daha sertti. Yüksek Askerî Şûra üyeleri bir ara İçişleri Bakanı Hüfuz Oğuz Bekata'yı da toplantıya çağırıldılar. Gençlik ise, Pazar günü miting tertipleme kararı verdi.

Pazar günü saat 17'de Zafer Meydanı'nda 27 Mayıs Öncesi günlerini hatırlatan bir kaynaşma vardı. Miting başladığı sırada kalabalık 10 bine yaklaşıyordu.

Gençler, 27 Mayıs'a bağlılıklarını bildiren konuşmalar yaptılar. 28 Nisan Olayları'nın yarattığı güçte olduklarını belirttiler.

Üniversite bahçesinde 1960 yılında bir Nisan günü

Bu arada, Devrim Şehidi Ali İhsan Kalmaz'ın hatıra defteri okundu. Marslar söylendi. Kalabalık arasında tabii senatörler, 14'ler, 22 Şubat'çılar, üniformalı ve sivil subaylar ile Harp Okulu öğrencilerinin çokluğu dikkati çekiyordu. Gençler, «O büyük haine, o büyük adanım mezarına adım atılmayacaktır» diyerek Bayar'ın Atatürk'ü ziyaret etmesine izin vermeyeceklerini söylediler.

Yağmur yağıyor, sert bir rüzgâr esiyordu. Ama gençler toplantıyı bırakmadılar. Marsları söyleyerek Atatürk Bulvarı'ndan yukarı ilerlemeğe başladılar. Kalabalık gittikçe büyüyordu.

A. P. ÖNÜNDE

Kızılay Meydanı'nda A.P. Genel Merkez binasının önünde geçerken toplantı halinde bulunan A.P. Genel Yönetim Kurulu üyeleri balkona çıktılar. Çoğunluğunu gerici ve ırkçıların teşkil ettiği Genel Yönetim Kurulu üyeleri gençleri tahrik edici işaretlemlerle yapıncı camılar taşladılar. Mehmet Ali Aytac, Cevat Önder, Ethem Kılıçoğlu, İhsan Tomuş, Halim Aras, Ömer Eken ve Ali Nallı Erdem; taşlama başlarken içeri kaçtılar.

Gençlik grupları, «Pilavcılar», «Alçaklar», «Uşaklar» diye bağrarak Adalet Partisi'nin önünden ayrıldılar ve Kavaklıdere'ye yöneldiler. Yeni İstanbul Gazetesi'nin önünde de «Uşaklar» diye bağrıldı.

Yağmur çok şiddetlenmişti. Ama gençler, marslar söyleyerek adeta koşuyorlardı. Güven Mahallesi'ne gelince istikamette-

rini, Bayar'ın kaldığı Menevis Sokak'taki 67 numaralı Şahin Apartmanı'na çevirdiler. Daha önce emniyet kuvvetleri apartmanın önünde tedbir almışlardı. Bayar, en üst katta, bir zamanlar yanında çalışan ve şimdi A.P. Senatörü olan Özel Şahingiray'ın evinde kalıyordu. Bazı A.P. liler de eylem önünde bekliyorlardı. 15 kişilik bir grup heyecanlı gençliğe karşı koymak isteyince dayak yediler ve kaçtılar. İki kişi az daha linç ediliyordu. Kalabalık durmadan bağırdı: «Sehpaya... Sehpaya...», «Kantillere af yok», «Mutlaka Kayseri'ye», «Sehpaya». Bu tezahüratın arasında zaman zaman hep bir ağızdan «Olur mu böyle olur mu, Kardeş kardeş vurur mu?» söyleniyordu.

Bayar'ın damadı bir aralık balkona çıktıysa da taşlandı.

ziyaretlerin programını gençler şeklinde yayınlamışlar, bu arada Anıt Kabir'i de ziyaret edeceklerini yazmışlardı. Büyük bir gençlik grubu, Bayar'ın bu ziyareti engel olmak üzere bütün gün Anıt Kabir önünde bekledi.

Programına bağlanan ziyaretlerini, gençlerin infial karşısında yapamayan Bayar, sabah Osman Hacıbaloğlu, Sadık Perinçek ve Nurettin Ertürk'ten müteşekkül Y.T.P. Heyetini kabul etti. Hacıbaloğlu esnasında Y.T.P.'lere «Yassıada Mahkemesi denilen böyle seni bir mahkeme, mahkeme ismi bile verilemez, medeni mahkememizde ne arıyor?» dedi.

Daha sonra kendisini ziyaret eden Yüksel Menderes ile Adnan Menderes'in avukatı Orhan Cemal Feray'ı ayakta karşıladı. Feray'a, «Büyük Şehidimiz Menderes'in Yassıada'da bulunduğu sırada ve vefatından sonra gösterdiğiniz meslek dışı fedakârlıktan dolayı minnettarım.» derken Bayar'ın göz yaşları düştüğü görülmüştü. Yakınları, bu anı tesbit için derhal dışarıdan foto muhabirlerini davet ettiler.

TAHRİKLER

Neriman Ağaoglu, Vedat Rıfioğlu, Ahmet İhsan Gürsoy ve kızı Bayar'ın yanından hiç ayrılmıyorlardı. Nilüfer Gürsoy, sık sık balkona çıkıp dışarıda bekleyen A.P.'lilere çiçekler atarak kalabalığı tahriki çalışıyordu.

Pazar günü olaylar, A.P.'lilerin hepsinin tahriklere âlet olmadıkları gösterdi. Halen parti'nin idaresini elinde bulandıran gerici ve ırkçı grup Bayar'ın tahliyesini bir tahrik fırsatı olarak kullanıyor ve bir kısım A.P.'liler de bu tahriklere âlet oluyordu. Ama gerçek şuydu ki, bu tahriklere kapılan A.P.'liler azınlıktaydı.

Olayların bu hızlı gelişmesi arasında Başbakan İnönü İkinci Ordu Kumandanı Korgeneral Refik Tuğla ile görüştü. Bu arada C.H.P. Meclis Grubu toplantısına çağırıldı.

Yüksek Askerî Şûra da bütün gün toplantı halindeydi. Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel ise, saat 16.10'da beş otomobil-işk bir kafilayla Gölbasi'na doğru bir gezinti yaptı.

A. P. BİLDİRİSİ

Bayar'ın tahliyesini, kardeş kavgası yaratılabilecek kadar tehlikeli bir şekilde kullanan Adalet Partisi'nin ırkçı ve gerici elindeki Genel Yönetim Kurulu'nun toplantısı geç saatlere kadar sürdü. Toplantı sonunda bir bildiri yayımlayan Genel İdare Kurulu, Yüksek Askerî Şûra'nın ve İçişleri Bakanlığının bildirimlerine cevap verdi. Bildiriye «Askerî Şûra'nın aktif iç politikaya meselelerine karıştırılmak istenmesi, iç politika meselelerinin Millî Güvenlik Kurulu'na götürülmesi arzusu, Anayasa ve meri kanun hükümleriyle kabül telif görülmemektedir» deniliyordu. Bildirinin yayımlanmasından sonra Adalet Partisi'nin T.B.M.M.'inden çekilmesine dair rivayetler de vardı.

TEDBİR İSTENDİ

Buna karşılık Cumhuriyet Senatosu'nun tabii üyeleri, Cumhurbaşkanlığına, Başbakanlığa, T.B.M.M. Başkanlığına, Anayasa Mahkemesi Başkanlığına ve Millî Güvenlik Kurulu Başkanlığına birer muhtıra verdiler. Eski M.B.K. üyeleri bu muhturalarda «Bayar'ın tahliyesini müteakip sorumluluk duygusundan mahrumluk duygusundan mahzutesekülleri kastılı ve tertipli olarak hazırlanmış bulundukla-

rı, Anayasamızın ruh, mâna, temel ve esasına aykırı hareketlerin doğuş ve tertiplerindeki hususların tesbitini ve gerekli kararların alınmasını» istediler.

Yeni hafta başlarken Türkiye'de durum budur. Anayasa rejimi zorlanmaktadır.

Anayasa nasıl korunacaktır? Kimsenin şüphesi olmasın ki, iktidar yolunu zorlayanların asıl amacı, demokratik, laik ve sosyal anayasayı değiştirmek. Demokratik adı altında da olsa, toprak ağalarının, kapkaççı sermaye çevrelerinin yararına bir dikta rejimi kurmaktır.

ÇARE NEDİR?

Emekten yana, zinde ve uyank kuvvetlerin ödevi, anayasayı korumak için halkı uyarmak, uyarıdır. Çünkü, demokratik, laik ve sosyal anayasamızın asıl bekçisi odur; uyarılmıyorsa emekçi halk yığılarıdır. Emeğiyle yaşayan yurttaşlarımız güçlü bir politik kuvvet olarak teşkilatlanmadıkça, sömürücü, intikamcı ve ırkçı gruplar tarafından daima tahrik edilerek aldatılacak, demokrasisiz, sade demokrasisiz değil, Çağdaş uygarlığa ulaşma davamız, her zaman böyle tehlikede kalacaktır.

Gençlik ve ordu 27 Mayıs'ta olduğu gibi, bugün de anayasa rejimine sahip çıkmıştır. İntikamcı ve sömürücü çevrelerin tahrikleri karşısında rejimi tehlikeye tamamen kurtarmak, bu ayamkık ve dirençsiz halk kitlelerine mal edilmesiyse mümkün olacaktır.

Klinik köşe kapmacası...

147'lerin Üniversitelerden ayrışmaları ve tekrar Üniversiteye dönüşleri, yıllardanberi içten içe kaynayan Üniversitelerde, diğer fakültelerde olduğundan daha çok, Tıp Fakültesinde çözümlü güç birçok problemler doğurmuştur. Aylardanberi sözü edilen ve bir çözüm yolu aranan, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinin, çekimeli, klinikleri ve özellikle klinik sefikleri problemi, 21 Mart Perşembe günü, Senato'nun haftalık toplantısında, bir sonuca bağlanmış görünmektedir.

19 Öğretim üyesiyle, Rektör Sıddık Sami Onar'ın başkanlığında yapılan toplantıda, Tıp Fakültesi Profesörler Kurulunun, bazı kürsülerin kaldırılıp birleştirilmesi ve yeni kürsülerin açılması konusunda aldığı karar, 2 oylasız oya karşı, 17 oyla onaylanmıştır.

Şimdi son alınan kararla 20-30 yataklı bu küçük klinikler yerine çok yataklı büyük üniteler elde edilecektir. Kliniklerin birleşmesi, idari yönünden belli bir başkanlığa bağlanacak, ilmi araştırmalar yönünden birbirinden ayrı gruplar meydana gelmiş olacaktır.

Tıp Fakültesinde, 147'ler dönemindeki bir grup öğretim üyesi, bu karardan memnun olmadıklarını açıkça belirtmekte, bu kararın tekrar çatışmalara yol açacağını ileri sürmektedirler. Büyük yararlanmaların, önemli rol oynadığı Tıp Fakültesi Klinik Başkanlığı probleminin bu kadar çekimeli olması, gerek halk üzerinde gerek öğrenciler üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır.

SOSYAL ADALETTEN KORKAN SİGORTA YÖNETİCİLERİ

Geçen hafta gazeteler, Genel Sigorta Şirketi 1962 yılı işlemlerine ait Yönetim Kurulu raporundan seçilmiş parçaları ilân şeklinde yayınladılar. Ekonomik olayları yakından izleyenler, Unum Müdür Bedi Yazıcı ile Yönetim Kurulu Başkanı Sakir Keser'in ticari çıkarlarını devam ettirebilmek için aynı yolu geçmiş yıllarda da başvurduklarını hatırlayacaklardır.

Öyle anlaşılıyor ki Genel Sigorta Şirketi Savın yöneticileri ekonomik ve sosyal yaşamın problemlerini, özüm yolları aramak için emekçilerin, avdanların, iş çevrelerinin yaptıkları tartışmaları «Neticesiz deolojik müahazara» olarak yorumlamaktadırlar. Bu demek ki «Neticeli mü nakaşa» ancak mal ve hizmet alım - satımında olur. Hedef kazanmaktır, hem de kavfedenleri düşünmeden.

Bu, ekonomik ve sosyal kalkınma çabasında, Türkiye'nin temel problemlerine inmek istemeyen yüzevdeki çıkarıcı görüşlerin davranışlarıdır. Bu sebepten, vavımlanan «Seçilmiş nesnel» hatalarla doludur. Örneğin «İleri memleketlerde en büyük tasarruf kaynağı ve sermaye piyasası teşkilinin en normal yollarından biri olan hayat sigortaları, bugün memleketimizde sözde sosyal adalet namına girilmiş tek yönlü hazırlıkların tehdidi altında bulunmakta dır.» Yargısı hatalarla dolu ve kendisi tek yönlü olan bir şaşırtmacadır. Çünkü:

HATALARLA DOLU

1. Bugün Batı ülkelerinin çoğunda kişisel ve gönüllü hayat sigortaları ya var olmak ile kaybolmak çizgisinin sınırlarına yaklaşmışlar ya da tamamen kaybolmuşlardır.
2. Batı ülkelerinde var olan özel sigorta şirketlerinin çoğunda hayat sigortası portföyleri kârlı olmadıkları gibi şirketlerin mali bün yeleri de genel olarak çok kuvvetli değildir.
3. Üstelik memleketimizde sigorta şirketleri ekonomik dalgalanmalardan korunabilmek için kaynaklarının büyük bir kısmını verimsiz yatırımlar olarak kabul edilen gayrimenkullere yatırmak iftihadında durlar. Nitekim Genel Sigorta Şirketi'nin 1962 yılı kârının yaklaşık olarak % 30 u gayrimenkul gelirlerinden doğmuş bulunmaktadır.
4. Kişisel ve gönüllü hayat sigortaları, hiç bir memlekette, toplumun sosyal güvenlik anlayışının kavradığı riskleri karşılamazlar.

YÜZ YILIN ANLAYIŞI

Yüzyıllımızda insan anlayışı, emekçisi, anası, çocuğu ve yaşlısı ile toplumun topyekün yarınını her türlü mesleki, sosyal ve ekonomik risklere karşı korumayı öngören toplumsal güvenlik anlayışı için gelişmektedir. Temelde yer alan bu bünyesel gelişme, U-

luslararası Çalışma Teşkilatının çabaları ile hem endüstrilemiş memleketlerde hem de geri kalmış ülkelerde derece derece yayılmaktadır. Denebilir ki geri kalmış ülkeler halklarının, toplumsal güvenliğe, ileri memleketlerden daha fazla muhtaç bulunması bu memleketlerde toplumsal sigortaların gelişmesini daha da hızlandırmıştır. Çünkü millî gelirinden emekçi halklarının en az pay aldığı bir ülkede, kişisel ve gönüllü sigorta sistemleri yalnız müessesevi Reasürans tekeli gibi — sebeplerden değil, doğrudan doğruya gelir seviyesi ve gelir bölüşümü gibi ekonomik temelli olan sebeplerden gelişmemektedir. Bilimsel yayımlarda, ileri ülkelerde dahi düşük gelirli emekçi yığınlarının özel şirketlerin hayat sigortası portföylerinde çok azlıkta kaldıkları yazılmaktadır. Sermaye sahibi kimseler ise gerek kendilerinin gerek ailelerinin güvenliklerini kâr ve rant gelirleri ile rahat rahat sağladıklarından bugünkü risklerden pek korkuları olmadığı gibi miras mekanizması yoluyla gelecek kuşaklarını da güvenlik altına almışlardır.

BİR CEHALET

Sermaye piyasası teşkilinin en normal yollarından biri olarak hayat sigortalarını göstermek ise Türk toplumunda fasarruf teşekkülü problemi hakkında en az bilgi sahibi olmak demektir. Kalkınma Planının III inci sayfasında aşağıdaki bilgiler verilmektedir. «... İşçi Sigortaları Kurumu ve yalnız emeklilik sigortası mahiyetinde olan T.C. Emekli Sandığı tarafından 1950 — 1960 döneminde plâse edilen fonlar, 2 milyar 862 milyon 795 bin TL. sine ulaşmıştır. Yapılan tahminlere göre 1963 — 1967 dönemi içinde T.C. Emekli Sandığı ve İşçi Sigortaları Kurumu 2,9 milyar tutarında ilâve yatırılabilir kaynak yaratacaklardır. Yeni kurulan Ordu Yardımlaşma Kurumu da bu dönem için de her yıl 60 milyon TL. çerçevesinde yatırılabilir kaynak toplayacaktır. Bunlar 1963 — 1967 döneminde yapılacak toplam yatırımların yüzde 5,3 ünü meydana getirecektir.» Demek oluyor ki özel sigorta şir-

ketleri ne toplumsal güvenliğin ne de ekonomik gelişmenin müessir bir aracı olmak niteliğinde değildirler.

BÜYÜK ENDİŞE

Sonuç olarak Genel Sigorta Şirketi'nin neden sözde sosyal adaletle bu kadar ilgilenmediği ve bu konudaki olumlu çabaları, hayat sigortası için, tek yönlü tehdit olarak adlandırdığı daha iyi anlaşılacaktır.

Fakat raporun en ilgi çekici yanı, çalışan ve çalıştırandan söz eden şu cümlelerde toplanmaktadır: «Bu tutumun ihtiyaca cevap vermek, çalışmanı ve çalıştırmanı tatmin etmek gibi amaçlara yönelmiş olmak çok uzak bulunması bizi bîhakkın endişeye sevk etmek de olup...» Yönetim Kurulu bu cümleyi raporuna koyarken eminiz kendi çalıştırdıklarını da düşünmüştür. Bu bakımdan geçinme endekslerine göre uyguladığı ücret ehlamını da raporda, örnek olarak, görmeği çok isterdik.

Küçükömer'in işçilere tavsiyesi

Istanbul Üniversitesi İktisadi Doktrinler Tarihi Doçenti Dr. İdris Küçükömer, geçen hafta Metal İş Sendikası'nın davetlisi olarak Eminönü Öğrenci Lokali'nde işçilere önemli bir konferans verdi.

Konferansa başka öğretim üyeleri de davetli oldukları halde nedense gelmemişlerdi. Metal İş Sendikası Başkanı Üzeyir Kuran, gerek davetli öğretim üyelerinin gelmemesinden, gerekse konferansa çok sayıda işçi katılmamasından dolayı üzüntüsünü belirterek «Bu tenhabığı kafanıza nakşedin, işleyin...» demek ihtiyacı duydu.

Dr. Küçükömer, «Salonun durumunu benim için sürpriz teşkil etmedi. Esasen buradakilerin yarısı işçi ise, bir yarısı da işverenlerin adamlarıdır. Bu, işverenlerin ne kadar şunu olduğunu göstermesi bakımından önemlidir» dediikten sonra özellikle işçi sınıfının politik güçlenmesi gereği üzerinde durdu.

Kavel Olayı'nın ashında işçi lehine sonuçlanmadığı, zira pazarlık masasına oturan işçilerin, ancak işverenin maliyet hesaplarını kesinlikle öğrendikleri tak-

GENEL SİGORTANIN GAZETELERDE ÇIKAN İLANI Binlerce Liraya İlan Edilen Antisozyal İddirdir —

dirde haklarını tam mânasıyla tesbit edip isteyebileceklerini belirten Dr. Küçükömer, işverenlerin maliyet hesaplarını öğrenemezsiniz. Bu hesapları devlet bile öğrenemiyor. Karşınızdaki kuvvet o kadar büyük. Bunun için mutlaka teşkilatlanmak, siyasi kuvvet hâline gelmelisiniz. İşçi siyasetle uğraşmasın, diyor sendikacılar, Avrupa'daki tabiriyle sarı sendikacılar, karabacaklardır. Sizin menfaatiniz, sizin olan bir partide toplanmaktadır» dedi.

İdris Küçükömer'in sözleri konferansta hazır bulunan işçiler tarafından büyük ilgiyle takip edildi ve kendisine büyük tezahürat yapıldı.

Sami Küçük

Tabii Senatör Sami Küçük, 18 Mart Pazar günü Robert Koleji Mühendis Mektebi Talebe Cemiyetinin daveti üzerine Marmara Öğrenci Lokali'nde verdiği «27 Mayıs ve Atatürk» konulu konferansta 27 Mayıs'ı kendi görüş açısından yorumladı.

«27 Mayıs doktrin ihtilâli değildir ama belirli hedefleri vardır» diyen Küçük, 27 Mayıs'ın hedeflerini şöyle özetledi:

1. Şekli demokrasiyi gerçekleştirmek.
  2. Devletin sağlam bir temel üzerinde oturmasını sağlamak üzere sosyal devleti gerçekleştirmek. Bu hedefe varmak için toprak reformu, tarımsal reform, eğitim seferberliği, sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi, yoksullara konut, sendika özgürlüğü, toplu sözleşme, grev hakları, vergi adaleti gibi çeşitli alanlarda sıkı çalışmalara girişmek.
  3. İktisadi, sosyal, kültürel kalkınma yolundaki çabaların plâna bağlanması.»
- Küçük, 27 Mayıs'ın düşünce alanında da Atatürk'çülüğün bir devamı olduğunu, 27 Mayıs'tan önce küfür gibi kullanılan sosyalizmin bugün serbestçe tartışma konusu hâline geldiğini de belirtmiştir.

İşçi Partisi Diyarbakır'da

Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde büyük gelişme kaydeden Türkiye İşçi Partisi'nin Diyarbakır İl Teşkilâtı da, 19 Mart Salı günü kuruldu.

Bir süre önce dört işçi Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanlığı'na başvurarak Diyarbakır teşkilâtını kurmak üzere yetki istemişlerdi. Genel Başkanlığın amandığı yetki üzerine yapılan temaslarda Türkiye İşçi Partisi Diyarbakır Geçici İl Yö-

netim Kurulu, Avukat Tahsin Ekinci'nin başkanlığında şu üyelerden teşkil edildi:

İnşaat Mühendisi Hüseyin Akar, Unlu Maddeler Sendikası Başkanı Emin Hasar, Şayak Fabrikası İşçileri Sendikası Başkanı Saif Burçin, TUMPANE İşyeri Makine Uzmanı Hasan Sarar, Şayak Fabrikası İşçilerinden Şükrü Lâçin, Hamit Yetmiş, Sıtkı Karabuğday, Halil Sayın, Unlu Maddeler Sendikası Yönetim Kurulu üyelerinden Mehmet Saif Akçil, Seryettin Sarıca, Abdurrahman Ödeğirmenci ve Diyarbakır TOLEYİS Sendikası Sekreteri Mehmet Başol.

Türkiye İşçi Partisi'nin yanı sıra, Sosyalist Kültür Derneği'nin Diyarbakır Geçici Yönetim Kurulu da, geçen hafta içinde kuruldu. Dr. Tarık Ziya Ekinci'nin başkanlığında teşkil edilen Yönetim Kurulu'nda İşçi Sigortaları Müfettişi Şükrü Yıldız, Dr. Selâhattin Bilgin ve Avukat Yücel Önen yer alıyorlar.

Çıkar yol arayanlar

Geçen Cumartesi günü Siyasal Bilgiler Fakültesinde «Kalkınmak isteyen Türkiye'nin iktisadi ve siyasi tutumları ne olmalıdır?» konulu bir açık oturum düzenlendi.

Prof. Bahri Saver, Prof. Sadun Aren, Prof. Aydın Yalçın, Dr. Nejat Erder ve Ahmet Hamdi Başar'ın katıldığı açık oturumu, Siyasal Bilgiler Fakültesi salonunu dolduran yüzlerce dinleyici ilgiyle izledi.

Saver, Aren ve Erder, Türkiye'de daha halkçı bir düzene geçiş şartlarını hazırlayacak bir kalkınma vetiresinin zorunluğunu savundular, böyle bir vetirenin hangi metodlarla hangi sosyal kurumlar içinde mümkün olacağını araştırdılar. Her üçü de halkçı bir düzene yönelişin mutlak surette demokratik mekanizma içinde olması gerektiğini belirttiler.

İlk konuşmayı yapan Bahri Saver, siyasi mekanizma için alternatifleri saydı; «Klasik parlamenter demokratik rejim strüktürel değişimlere imkân vermemek gibi bir çakmazı, halk demokrasisinin ise müessir bir kontrole imkân vermemek gibi bir çakmazı vardır. Öyleyse, siyasi bir mekanizma bulmak lâzımdır. Biz, bu ikisine de iltifat etmemeliyiz. Bugün Batıdaki dene-

— ALIN SİZE EKİLİ DİKİLİ TOPRAK

meler, orta partilerin ağır hak merkezini teşkil ettiği sola doğru açılan ve sola yumuşatılan bir sistemdir. Biz de aynı şeyi yapmalıyız. Aynı ağır hak merkezi ters olmalıdır. Sola dayanan, fakat ortaya doğru açılan, orta temayüllerle yumuşatılan bir siyasi mekanizma yapmalıyız» dedi.

Dr. Nejat Ender de, bu konuşmayı teyid etti. Bugünkü siyasi partilerle kalkınmanın gerçekleşmeyeceğini söyledi.

Ahmet Hamdi Başar, yer yer tasvip gören, fakat bazı tezatlarla dolu olan bir konuşma yaptı.

Prof. Sadun Aren, Dış ticaretin devletleştirilmesi, banka ve sigortacıların devletleştirilmesi, iktisadi devlet teşekküllerinin müessir bir şekilde organizasyonu, ziraatin verimli ve tasarruf yaratan bir hâle sokulması için uygun bir toprak reformundan sonra satış ve istihlal kooperatifleri şeklinde teşkilatlanması lazımdır. Bunlar bir plân içinde olacağından, müessir bir plân teşkilâtı da kurulmalıdır. İktisadi kalkınma, ancak bu kurulumlarla gerçekleşebilir» dedi.

Ahmet Hamdi Başar, muayyen merhalelerden sonra sosyalizme gidilebileceğini söyleyince, Aren'in cevabı şu oldu:

«Türkiye'nin, sosyalizmi gerçekleştirecek siyasi ve iktisadi bir ortama geldiğine inanıyorum. Yaygın bir işçi sınıfı vardır. Öteki emekçiler de, emekçi olduklarının gururuna varmışlardır. Bundan böyle, batının tecrübesi ve bilgileri de elimizdedir.»

Prof. Aydın Yalçın bu konu konuşmalarına ithamkâr bir ifade ile cevap verdi. Yalçın, Bahri ile cevap verdi. «Yalçın, Bahri'nü «oy satması» diye anlayarak, demokrasiye bağlıklarını ısrarla belirten, fakat tu tu partilerin Türkiye'nin kalkınmasını başaramayacaklarına inanan konuşmacıların «demokrasi yürümez» dediklerini iddia etti. Prof. Yalçın'ın bu yanlış anlamaya dayanan ithamları ve bazı yersez sözleri, salondaki dinleyicilerin sert tepkisiyle karşılandı. Aleyhindeki tezahürat üzerine Prof. Yalçın, salona terketmek zorunda kaldı.

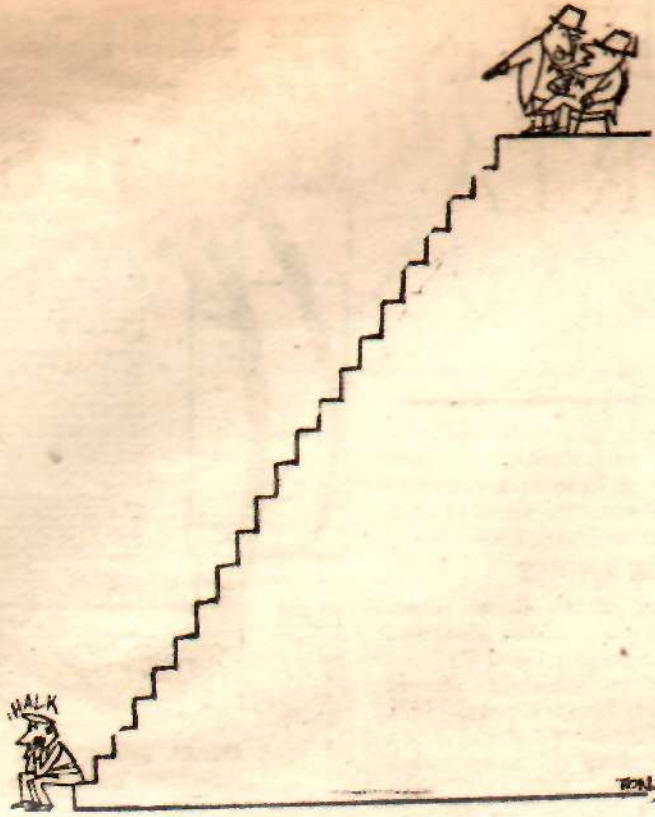

MEHMET ALİ AYBAR
— TSP Genel Başkanı —

İşçi Partisine iki ziyaret

Türkiye İşçi Partisi, geçen hafta İstanbul'da ve İzmir'de iki Amerikan hariciyecisi tarafından ziyaret edildi.

Amerikan Dışişleri Bakanlığına bağlı AİD teşkilâtının Çalışma Müşaviri Mr. Mc. Conagle,

İKTİDAR — Hayır ben daha yakınım
MUHALEFET — Ona ben daha yakınım

18 Mart Pazartesi günü Türkiye İşçi Partisi Genel Merkezinde Genel Başkan Mehmet Ali Aybarı ziyaret ederek üç buçuk saat süren uzun bir görüşme yaptı.

Aybar, Mr. Mc. Conagleye, öğrenmek istediği her konuda geniş açıklamada bulundu. ve partisinin kuvvetini Kurtuluş Savaşı felsefesinden bugünkü şartlara göre yeniden değerlendirilmiş Atatürk ilkelerinden aldığını izah etti. Türkiye'nin tarihi şartları ve gerçekleri karşısında emekçi kitlelerin bir politik kuvvet olarak Mecliste temsil edilmesinin zorunlu olduğunu belirtti.

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı aynı şekilde Amerika'da da özellikle sanayide otomasyonun uygulanmasından sonra işçi haklarının yeni bir yön alacağına, Amerikan Kongresinde işçilerin ayrı bir politik bir kuvvet olarak temsil edilmesini eğiliminin gün geçtikçe kuvvetleneceğini ifade ederek Amerikan yeni problemlerini de ancak Amerikan işçi sınıfının çözebileceği görüşünde olduğunu açıkladı.

Kendisinin ileri bir görüşü temsil eden CIO işçi teşkilâtı kurucularından olduğunu söyleyen Mr. Mc. Conagle, Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanına bu görüşmeden memnun kaldığını ifade etti.

Öte yandan, Amerikan İzmir Konsolosu Mr. Robert Brown Dressen de Türkiye İşçi Partisi İzmir İl Merkezine giderek İl Başkan Nuran Yuluğ'a bir nezaket ziyaretinde bulundu.

Bu ziyaretler geri kalmış ülkelerin statükocu unsurlarından ziyade halk kitlelerine dayanmak ve ileri hareketleri anlayışla karşılamak eğilimindeki yeni bir politikanın belirtisi olarak yorumlanıyor.

Nasıl vergi kaçırıyolar

Liiks apartmanlar yaparak bunları kat halinde satanlar, yeni bir vergi kaçırma metodu bulmuşlardır.

Apartment inşa ederek satan şahıs, daire sayısına göre mülteri bulmakta ve, meselâ 14 daireli bir apartman yapıyorsa, inşa halindeki binanın arsasını 14 hisseye bölerek, bir hissesi kendinde veya güvendiği birinde kalmak üzere arsanın satışını. Arsanın 1/14 ünü satın alan 14 yapmaktadır.

kişi ile birlikte inşaat işine girmiş ve kendi ikâmetgâhlarını yapmış görünüyorlar. Böylece apartman yapıp satmayı meslek haline getirmiş olan şahıs vergi vermekten kurtulmuş oluyor

Bir adirenin maliyeti meselâ 70 bin lira ise ve bu, meselâ 110 bin liraya satılmışsa, 14 daireden edilen kâr 560.000 liradır. Bunun vergisi aşağı yukarı 336.000 lira tutar ve bu meblağ vergi olarak hazineye gireceğine haksız olarak bir kâr olarak bir kişinin cebine girmektedir.

Burada, kolay vergi kaçırılma sınıfı sebebi alanın da satanında hayatından memnun olmasıdır. Çünkü 110 bin lira vererek lüks bir daire satın alan şahısın, aslında 7 — 8 lira taup harcı ödemesi gerekir; oysa 1/14 arsa bedeli olarak meselâ 20 bin lira ödeyince bin lira civarında bir harc ödeterek işin içinden sıyrılmaktadır.

Ayrıca inşaat tamamlanınca, cins tashihi yaptırarak (yani arsanın apartman olduğunu tapu kaydedilerek) vergi muafiyetlerinden de istifade ederler.

1963 yılında özel sektörün yapacağı yatırımların yüzde 45'i inşaat alanında olacaktır. Bunların hepsini apartman yapıp kat halinde satanlar ve yukarıda açıklanan dâle vereden istifade edenler yapmamayacaktır elbet; ama büyük bir nisbetini bunların yapacağı açıktır.

Ve buna benzer durumlar devam ettikçe Maliye Bakanlığının, şehir şehir dolaylı «Vergi sistemimiz adil değil» diye yurttaşlara dert yamaları kaçınılmaz olacaktır.

İZMİR TIP BAŞKANI YULUĞ VE KONSİLOS DRESSEN
— Bir Nezaket Ziyareti —

YABANCI TRÖSTLER MİLLÎ SANAYİMİZİ ELE Mİ GEÇİRİYOR?

Büyük yabancı tröstlerin geri kalmış memleketeri birer sömürge haline getirmek ve millî sanayie hayat hakkı tanımamak için yaptıkları baskının yeni bir örneği hafta içinde ifşa edildi.

Elyaflı Cimento Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi Temsilcisi Suat Güçlü'nün Perşembe günü açıkladığına göre, yeni kurulan asbestli boru sanayimizi yıkarak kendi tekelini kabul ettirmek isteyen Eternit Swiss Tröstü, Türk hükümetini baskı altında tutmaktadır.

Bugün millî sanayimizin yıldı 50 milyon liralık imalât hacmine sahip bir dahın çökmesi tehlikesini yaratan rekabet, 1959 yılında başlamıştır.

Köy ve kasaba içme sularının naklinde kullanılan asbestli boruların temini için 1959 yılında Eternit Swiss Tröstü ile Elyaflı Cimento Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi, ayrı ayrı müracaat etmişlerdir.

Türkiyede kuracağı fabrika için binde 5 patent hakkı verilmesini isteyen Eternit Swiss Firması, ayrıca imal edeceği mamullerin tamamının Devlet Su İşleri tarafından alınmasını da şart koşmuştur. Çok ağır şartlar taşıyan bu teklife karşılık, Elyaflı Cimento Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi daha müsaait bir teklif yapmış mamullerinin sadece yüzde 51'inin Devlet Su İşleri tarafından satın alınması şartıyla fabrika kurabileceğini bildirmiştir.

Devlet Su İşleri tarafında, İsviçre tröstünün teklifi reddedilerek ikinci teklifin kabul edilmesi üzerine 600 bin dolarlık bir yatırımla millî sanayimiz, 1962 yılında Yunus'ta, 7 bin ton kapasiteli bir asbestli boru fabrikası kazanmıştır.

Türkiyenin yıllık boru ihtiyacını 35 bin ton olarak tesbit eden beş yıllık plânın kabulü üzerine Elyaflı Cimento Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi kapasitesini 35 bin tona çıkartmak için 15 milyon liralık sermaye toplamıştır. Bu proje, Odalar Birliğince de desteklenmiş ve 1964 yılında faaliyete geç-

rek kilosu 115 kuruştan yıldı 35 ton asbestli boru imal edecek olan fabrikanın kurulması için 650 bin dolarlık tahsis çakartmıştır.

Tam bu sırada, açılan bu yeni sırım sahasını Türk sanayine kapırmamak isteyen Eternit Swiss tröstü, derhal harekete geçerek hükümete yeni bir teklifte bulunmuştur. İsviçre tröstü, yeni teklifinde borunun kilosunu 135 kuruşa mal edeceğini bildiren patent hakkı olarak binde beş yerine yüzde beş istemiştir.

Bu teklife göre, Eternit Swiss asbestli boruyu daha pahalıya mal edeceği gibi, yüzde 5 patent hakkı dolayısıyla yıllık kârının yüzde 30 unu teşkil eden 1 milyon 600 bin lirayı da vergisiz olarak transfer etmek hakkını kazanacaktır. Bu şartlar, Eternit Swiss'in getirdiği sermayeye yüzde 90 nisbetinde faiz sağlamaktadır.

İsviçre firmasının bu teklifini inceleyen Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesi, ileri sürülen ağır şartları kabule svaan bulmamıştır.

Bunun üzerine Eternit Swiss, Türkiye'nin eski İsviçre Büyük elçilerinden birini araya koyarak Türk hükümeti üzerinde baskı yapmağa başlamıştır.

Bu baskı sonunda Ticaret ve Sanayi ve Maliye Bakanları da, Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesinin kararına rağmen, yüzde 2 patent hakkı verilme şartıyla Eternit Swiss'in Türkiyede fabrika açmasına muvafakat etmişlerdir.

Bu arada, Odalar Birliği de, evvelce Elyaflı Cimento Sanayii ve Ticaret Limited Şirketinin profesini desteklediği halde, Eternit Swiss'in ağır baskısı karşısında kenara çekilmeyi ve millî sanayinin göz göre göre yıkılmasına seyirci kalmayı tercih etmiştir. Çünkü, Odalar Birliğinde büyük söz sahibi olan üç firma, Eternit Swiss'in ortakları arasında bulunmaktadır.

İsviçre tröstü işini bu şekilde yürütürken, asbestli boru ihtiyacını tek başına karşılayabileceklerini, bunun için gerekli sermayeyi sağladıklarını, yabancı sermayeye ihtiyaç olmadığını ileri süren Elyaflı Cimento Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi temsilcileri, ilgili bakanlarla konuşabilmek için haftalarca uğraştıkları halde buna inkan bulamamışlardır.

Önümüzdeki günlerde mesoley görüşerek karara bağlanacak olan Bakanlar Kurulu da Eternit Swiss tröstüne sipariş verilmesini kabul ettiği takdirde, eşit olmayan rekabet şartları altında asbestli boru sanayimizi yıkılacak ve büyük bir iş sahası daha yabancı tröstlerin pençesine düşecektir.

KÖRÜN TAŞI

Rıfat İLGAZ

Boynuzla kulak

Demokraziye aykırı kanunların kaldırılması için, iki büyük parti (AP, CHP.) birer dosya ile Anayasa Mahkemesine baş vurmuş.

Öte yandan gene bir küçük parti T.I.P. bir dosya düzenliyerek aynı mahkemeye baş vurmuş.

İki büyük partinin dosyaları ek sık olduğundan geri çevrilmiş.

Küçük partinin dosyası ise işleme konmuş hemen.

Birak partilerin büyüklüğünü, küçüklüğünü... partilerin, hangisi daha parti diye sor ver hükümünü!

POZ

Bayar resmini çeken gazetecilere:

«Siz de Amerikalılar gibi olmuştunuz. Onlar da resim çektiğiniz mütemadiyen poz verdiriyorlar!» diye takılmış.

Evvel, öyledir Amerikalılar. Mütemadiyen poz verdirirler, yalnız resim çektiğiniz değil, koltukta otururken bile...

ŞAPKA

Gazeteler yazıyor:

«Bayar, jandarmaları, şapkası ile selâmladı.»

«Bayar şapka çıkardı!»

«Bayar tezahürata, şapkasını çökürmek suretiyle mukabelede bulundu.»

Hele bak, 33 ay aşkında kalan şu şapkanın marifetlerini!

ZARARINA SATIŞ

Tenzilâtli satışlar çok gördük. Sermayesine satışlar da gördük... Bugünlerde Beyoğlunda «Bir mağaza «Zararına satış»lara da başlamış bulunuyor.

Ama kimde kaldı ahm yeteneği:

Biz gelelim satışların bedavasına!

ÖZELE GEFELİ..

Bir özel sektör, Amerikalı bir özel sektöre, özel bir şekilde borçlanmış. Şimdi bu özel sektörün özel borcunu genel sektör, genel bir şekilde ödeyecek. Eğer ödemezse dış yardımı olacak ne olursa...

Sektörün böyle özeline can kurban!

Alacağına şahin, borcuna karga, uç dersin, ben deveyim der. Yü kün altına gir, dersin, ben kuşum diye paylar senin için özelliği de burda işte!

TARİHİ, TOPRAK REFORMUNU HAKLI VE MÜMKÜN BULUYOR

Erdoğan BAŞAR

Osmanlı Sultaçlığı taribinin en yüksek devri Kanunî Süleyman devridir, denir. Sonrakı çö- künlüğün tohumlarının da bu devirde ekildiği genellikle kabul edilmiştir. Osmanlı toprak nizamının esasları bu devirde bozulmuş, tımar ve zemetler parçayla tevcih edilmeye padişah arazisinin aşırı olur olmaz kişilere yüksek bedel karşılığı iltizama verilmeye başlanmıştır. Bir de ilk kapitülasyonlar bu zamanlarda verilmiştir.

Bununla beraber yetmiş idareci kadroların henüz ayakta ve az çok iş başında bulunması bu tohumların erken yeşermesini önlemiş, duraklama ve gerilemeyi, iç karışıklıkların başlamasını geciktirmiştir. Bu kadroların belki de son temsilcilerinden Sokullu Mehmet Paşa, Kanunî'nin 1566 yılındaki ölümünden sonra da Sadrazamlıkta Kala- rak Selim II devrinin tamamında ve Murad III'ün padişahlığının ilk başlarında devleti idare etmekte devam etmiştir. Sokullu'nun 1579 yılında ölmesi ile iç kargaşacılar süyun yüzüne çıkmış, zaten pamuk ipliğine bağlı görünen merkez otoritesi taşra âyanı karşısında daha da sarsılmış. İşte bu sırada Osmanlı toprak rejiminin en önemli değişikliklerinden biri yürürlüğe kondu: o zamana kadar özel mülkiyetin konusu olabilecek «Arazi-i Üşriye» ve «arazi-i haraciye», (bu tür arazinin tasarrufunda mülkiyetin devlet lehine tadilî fikriyle) kaldırılmış, arazinin tamamı «arazi-i emriye» yani devlet malı olmuştur.

Bu türlü arazinin en büyük özelliği şuradadır: Toprakın mülkiyeti devlettir; arazi yer yer ve zaman zaman muayyen kişilere işlenmek ve tasarruf edilmek üzere vesildir. Yani o zamanın en büyük iktisadi sadı kaynağı tamamen merkezi idarenin hükmü altına girmiş durumdadır. Bu iktisadi tedbirin taşıyıcı öncelikle İktisadî den ve bu suretle idari bakımdan merkeze daha sıkı bir şekilde bağlamak gayesiyle alto düzen kabul mümkündür. Faa son tarihî bir açıdan bakacak olursak bu yıllar, bahda tersi ne bir akımda, feodal mülkiyetten ferdi mülkiyete doğru bir gidişin yer almakta olduğunu tesbit ederiz. Osmanlı İmparatorluğunda görülen olay ise bunun aksine bir zor alam olaydır.

Türkiyede burjuvazinin doğuşunun geçikmesini, gelişmesini yavaşlığı ve yerini kolayca yabancı sermayeye verili temsilcilerine teslim edecek kadar zayıf oluşunu izah etmeye çalışırsak, bu olay üzerinde durmal durar.

Cumhuriyet örneği

Sosyal — politik gayeli, fakat dar çerçeveli bir diğer toprak müsadereci ve istisnai hareketine Cumhuriyetin ilk yıllarında rastlıyoruz. 3 Mart 1340 tarih, 431 numaralı «Hükmüfina İstisna ve Hanedanı Osmanînin Türkiye Cumhuriyeti Memaliki Haricine Çıkarılmasına Dair Kanun», yıkılan Osmanlı hanedanı mensuplarının Türkiye Cumhuriyeti dahilinde gayrimenkül tasarruf etmelerini yasak etmekte, mevcut gayri menkullerini bir sene içinde tasfiye etmelerini istemekte, aksi halde bunların hükümet eliyle tasfiye edileceğini ve bedellerinin kendilerine verileceğini bildirmektedir.

Aynı kanunun «Osmanlı İmparatorluğunda padişahlık etmiş kimseler» hakkındaki hükmü daha açık ve kesindir. Bunların «... Türkiye Cumhuriyeti arazi-i dâhiliyedeki taşınmaz malı emvali gayri

menkulleri müllete intikal etmiştir.» Yani, millileştirilmiştir. «Mülga padişahlık sarayları, kasrıları, ve emakini sair resmî dâhiliyedeki mefruşat, takımlar, tablolar, usarı nefise vesair bilimum emvali menkule müllete intikal etmiştir.» «... Mülga Padişahlığa ait bilmümlü emlak ve sabık Hazi- no-İ Hümayun, muhteviyatlarıyla birlikte saray ve kasırlar ve mebanî ve arazi il- lete intikal etmiştir.» Kı- sacası, padişahların nesi varsa bedelsiz olarak müllete intikal etmiş, hanedanın diğer üyelerinin ise sadece gayrimenkulleri cebri tasfiyeye tabi tutulmuştur.

Yıkılan Osmanlı hanedanı mensuplarının Türkiyede oturmakta ebediyen men edilmesinin bu hükümlerle tamamlanmakta, bu suretle onların Türkiye için de iktisadi bakımdan kudretli bir durum sahibi olmaları da önlenmiş olmaktadır.

Bir isyan ve...

Daha sonra, 1926 Şark isyanı sonunda çıkarılan 10 Haziran 1927 tarih, 1097 sayılı «Bazı Eşhasın Şark Mehtakından Garp Vilâyetlerine Nakilleri ne dair Kanun» gelir. Bu «Bazı eşhas», «Şark idare-i örfiye mehtakasıyla Beyazıt vilâyetlerinden bindört yilze kadar eşhas ve eşhas aileleriyle seksen fahi sile si ve menatiki mezkûredeki ağır ceza mahkûmlarıdır. Bu kanunun 9. uncu maddesine göre «Nakildilenlerin terket fikirleri arazi ve araziye tabi olan musak kafatları hazineye intikal eder...»

Kanunun 1. inci maddesinde idareye tasarruf nakil yetkisinin gerçekleştirilmesinde, bu nakillerin idari, ve askeri ve içtimai esnafa binaen yapılabildiği belirtilmektedir.

İngiltere'nin Irak'taki petrol menfaatlarını bir müddet daha emin kılmak ve genç Cumhuriyet'e bağımsızlığı paha paha mal etmek gayretleriyle mütemadiyen karşıt olduğu Doğu İllerimizde bu ilk Kıld isyanını ordular bastırmıştı. Fakat isyanın elebaşlarının tesbit edilmesinden sonra, onların bölgeden uzaklaştırılmaları ile yetinilmemişti; nüfuzlarının temelini teşkil eden ekonomik güçlerinden, bilhassa araziden mahrum edilmeleri lüzumlu bulunmuştu.

İskan Kanunu

13.6.1934 tarih, 2510 sayılı İskan Kanunu'nun 10 uncu maddesi, bu kanunun daha geniş hedefli olduğuna, bir içtimai değişikliği de ön gördüğünü ortaya koymaktadır. Bu madde şöyledir:

Madde: 10. — Kanun, aşirete hükmi şahsiyet tanımaz. Bu hususta herhangi bir hüküm vesika ve ilâma da müstenit olsa tanınmış haklar kaldırılmaz. Aşiret beyliği, reisliği, ağalığı ve seyhliği ve bunların herhangi bir vesikaya veya görgü ve göreneğe müstenit her türlü teşkilât ve taaz kuvvuları kaldırılmıştır.

Bu kanunun nesrinden önce herhangi bir hüküm veya vesika ile veya örf ve âdetle aşiretlerin şahsiyetlerine veya onlara inzafete Reis, bey, Ağa ve Şeyhlerine ait olarak tanınmış kayıtlı, kayıtsız bütün gayrimenkuller Devlete geçer.

Cumhuriyetin devletçi bir tutumla sanayileşme tecrübelerine giriştiği oir zamana rastlayan bu kanun, görüldüğü gibi, gayet açık bir şekilde aşiret hayat tarzına son vermeyi, aşiret beylerinin nü-

fuz ve hâkimiyetini kırmayı hedef tutmuştur.

27 Mayıs'tan sonra, 19.10.1960 tarih, 105 sayılı bir kanunla 2510 sayılı kanuna bazı maddeler eklendi. Bu kanunun 1. inci maddesi dinî his veya gelenekleri âlet etmek, veya yabancı ideolojileri âlet etmek, veya cebir ve şiddet kullanmak suretiyle kurduğunu nüfuzunu dayanarak bölge halkını ezen, tedirgin eden, sömüren, haklarına tecavüz eden, iradelerine müessir olan veya milli menfaatlara müessir herhangi bir hareketin bu hanedanlar ile yakın hususlarının yurt içinde başka mehtaklara nakil ve iskân emel melerine imkân sağlamıştır. Aynı kanunun 3. üncü maddesi ise bu suretle nakil ve iskânlarına imkân verilmeleri kullananları ev eşyası ile meslekleri ne ait avadanlıkları haricinde kalın menkûl malları ile, tapulu veya senesiz tasarruf olunan gayrimenkulleri biraz yukarıda konmuş edilen 2510 sayılı İskan Kanunu ile 4753/5618 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu esasları dahilinde «Devlete tasfiye olunur». Kanunun nakil için ileri sürdüğü esaslar, aradığı şartlar ve nakle tabi tutulanların malları hakkında uygulanacak muamele birlikte göz önüne alınırsa bunun da sosyal değişiklikleri hedef tutan geniş ufuklu bir çıkış noktası olduğu anlaşılır. Fakat bazı temelsiz endişeler, bazı peşin hükümler kanun metnine girmiş; bir taraftan da birinci maddede bent bent tarif edilen ağaların iktisadi fikri ve siyasî tahakkümünü önlemek gayesini sağlayacak kanunî tedbirler ihmal edilmiştir.

Tarih doğruluyor

Tarihimizin birbirinden çok farklı ve uzak devirlerinden alınmış bu olaylar bir noktada birleşmektedir: Toprak mülkiyeti bir kutsal varlık, dokunulmaz ve değişmez bir nesne, değişmez bir kavram değildir. Tersine, bazan sırf siyasi, bazan sosyal — politik, bazan dar sosyal değişimleri hedef tutan, bazan geniş sosyal değişimler meydana getirmek isteyen — fakat akim kalmış — hukuken müdahaleler bu alanda görülmüştür.

Aşiret hayatına son vermeyi hedef tutan hüküm çıkılığında bir kanunla Türkiyede toprak ağalığına son verilebilmiş olsaydı şimdi çok daha ileri bir düzeyde başka problemlerin tartışılması meşgul olacaktık. Çeşitli nedenlerle bu, mümkün görünmedi. Fakat bugün artık mümkündür.

Puna müsait, hatla bunu emreden bir Anayasa yürürlüktedir. Türk Toprak Hükûmünün geçmiş bu iktisadette bir reformu haklı ve mümkün kılan misaller taşımaktadır. Türk köylüsü toprak ihtiyacı içinde kıvrılmaktadır, ve Türk toplumu, daha ileri bir istisnai düzenleme geçmek ihtiyacı içinde, toprak meselesi için halkçı ve devrimci bir yönde halledilmesini beklemektedir.

Buna mukabil «Bir avuç bataklık toprak ağası, halkın ağaların nüfuzundan kurtulmasını kendi için tehlikeli bulan «Bir avuç» kapitalist ve bunların borusunu ötürmekle bir lokma ekmeğe kavuşan «Bir avuç» gerici, toprak reformunu yolundan çıkarmağa, Anayasamın açık hükmünü gizlemeğe, bunları yapama — yınca da «Tarım Reformu» adı altında bir çarptırma ile toplumu eski yerinde bırakmağa çabalamaktadır.

Bu mücadele çağın isteğine, yığınların çıkarına, toplumun hürriyet mücadelesine ve Anayasa ilkelere uygun bir tarzda sonuçlandırılacaktır. Aksi, tarihen sabit, gayri mümkündür.

TÜRKİYE İŞÇİ PA ANAYASAYA AYKIRI

Anayasaya aykırı kanunların iptali için Anayasa Mahkemesine başvurma süresi 28 Şubat akşamı sona erdi. İptal davası açma olanağına sahip kişi, kurul ve siyasi partilerin bu yıllar yılı sözü edilen alanda neler yapmış oldukları üzerinde durulmağa değer bir konudur.

Hemen şunu söyleyelim ki siyasi partilerin dışında Cumhurbaşkanı ve Üniversiteler de dahil olmak üzere, hiçbir müracaat olmadı. Halbuki hiç değilse Üniversitelerin sınırlı olanaklarına rağmen yine de bazı kanunları Anayasa Mahkemesine götürmeleri beklenirdi. Siyasi partilerden M.P. ve C.K.M.P. bu konuda hiçbir teşebbüste bulunmadı. Y.T.P. ise sadece İstiklâl Kanunundaki istiklâl bedelleri ile ilgili bir hükmün iptalini istedi. Önemli olan üç müracaat A.P., C.H.P. ve T.I.P. yaptılar. Siyasi hayatımızın en yeni partisi olan Türkiye İşçi Partisi bu konuda yaptığı esaslı müracaatla Niyazi Ağınas'ın partiye girmesiyle müracaat süresinin bitimine on sekiz gün kala bu olanağa kavuşmasına rağmen hazırlıksız olmadığını ispatladı. Ayrıca T.I.P. nin müracaatının usul bakımından uygun olduğunu diğerlerinin ise uygun bulunmadığını dan eksiklerinin tamamlanması için geri çevrildiğini gazetelerden öğreniyoruz.

T.I.P. ayrıca Anayasanın başlangıç bölümü ile temel ilkelerinin de esaslı bir açıklamasını ve yorumunu yapmış. İptalleri istenen kanunların bu temel ilkelere ve Anayasanın çeşitli maddelerine neden aykırı görüldükleri çok özlü bir gerekçe ile ortaya konulmuş.

C.H.P. ve A.P. nin müracaatlarının gerekçeleri oldukça zayıf, çoğu zaman Anayasanın yalnızca bir maddesine aykırılık iddia edilmiş, bazen de Anayasanın ruhuna aykırı sayıldığı belirtilmiş.

Temel ilkeler

Bu yazımızda T.I.P. tarafından yapılan müracaatın bir özeti vereceğiz. T.I.P. tarafından Anayasa'nın temel ilkeleri altı bölüme ayrılmış:

1 — HALKÇILIK VE ÇAĞDAŞ ANLAMDA DEMOKRASİ.

Halkçılık, kuruluş savaşları Türkiye'sine uygun olarak halkı yaratıcı kaynak ve son gaye olarak bilen, toplum hayatını emeğiyle yaşayan halkın menfaatleri açısından düzenleme şartı sayan ekonomik, sosyal, politik ve ahlaki bir meslek olarak tanımlanmış.

2 — DEVLETÇİLİK İLKESİ.

Bu ilke yeni Anayasamızda temel olarak bulunmamakla beraber T.I.P. ye göre özellikle ikinci bölümdeki hükümler karşısında bu temel ilkeye bağlı kalmamışlığı iddia edilemez.

3 — TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ VE LAİKLIK İLKESİ

Buradaki milliyetçilik kavramının Batı'da verilen anlamdan farklı olduğuna işaret edilerek bunun ırkçı, göçmen, saldırgan, başka ulusları aşağı gören, gerici ve zararlı bir ideoloji olmadığını belirtiyor.

4 — DEVRİMCİLİK İLKESİ.

Bu bölümde "... Gerçekten de devletin sosyal karakter taşımasının, sosyal adalete inanmanın

ve sosyal adaletle bağdaşmayan politik, ekonomik ve sosyal bütün engellerin kaldırılacağını ilân etmenin Anayasamızın devrimci karakterini ve evolyonist dünya görüşünü dile getirdiği inkâr olunamaz. Sadece sosyal adalete ilkesinin kabulü bile toplumun ekonomik ve sosyal temel düzenlerinin değişen tarih şartlarına göre yenilenmesini, üretim münasebelerinin yeni şartlara uydurulmasını gerekli kılmakla Anayasamıza devrimci ve evolyonist karakter kazandırmaktadır" deniliyor.

5 — BARIŞÇILIK İLKESİ.

6 — ANAYASANIN ÜSTÜNLÜĞÜ İLKESİ.

Şimdi gelelim T.I.P. nin hangi kanunlar için Anayasa Mahkemesine başvurduğuna. Bunların başında iki büyük grup olarak hürriyetleri yok edici ve kısıtlayıcı kanunlarla, iş mevzuatı geliyor ve bunları diğerleri izliyor.

Ölüm cezası

İnsan hak ve hürriyetlerini kısıtlayıcı, böylece demokratik anayasamıza aykırı kanunların başında, şüphesiz Türk Ceza Kanunu gelmektedir. Ceza kanunumuz geçen yüzyılın ceza felsefesini yansıtan, üstelik faşist ideolojinin buna sonradan eklediği totaliter hükümleri de kapsayan bir kanundur. Bu kanunun bir çok maddelerinin 27 Mayıs getirdiği insan haklarına dayanan devrimci ve sosyal adalete yeni anayasamızla çelişme halinde bulunması pek tabiidir.

Yeni Anayasamız yaşamayı, kişinin hayat hakkını en kutsal, dokunulmaz hakların en dokunulmazı saymış, bütün öteki hak ve hürriyetlerin kaynağı olarak görmüştür. Gerçekten de yüksek insanlık ilkelerini ve insanlığın yüzyıllık bir özlemini yansıtan anayasamız, hayatı, yaşama hakkının özünü yok etmeyi topluma, yani devlete bile hak olarak tanımamıştır.

Bu, anayasamızın övünülecek, belki de en ilerici, en insancıl yanındır. Ölüm cezası geçen yüz yılların kötü ve insanlığa yararı olmayan bir mirasıdır. Ceza hukukunun suçluyu doğru yola getirme amacı ile de bağdaşmadığı gibi, adli hataların tamirine de imkân bırakmayan bir ceza şeklidir. Bundan ve daha başka nedenlerden dolayı, geçen yüzyıldan beri cezacılar ve ahlakçılar arasında, ölüm cezası eleyhinde gittikçe kuvvetlenen bir akım vardır.

Anayasamızın 14. maddesi: "Herkes yaşama, maddi ve mânevî varlığını geliştirme haklarına ve kişi hürriyetine sahiptir. Beri yandan, 11. maddede şöyle denilmektedir: "Kanun, kamu yararını, genel ahlak, kamu düzeni, sosyal adalete ve millî güvenlik gibi sebeplerle de olsa, bir hakkın ve hürriyetin özünü dokunamaz." Oysa ölüm cezası, yaşama hakkının özünü yok etmektedir. Bundan dolayı anayasaya açıkça aykırı bulunan Türk Ceza Kanununun ve diğer hususî kanunların ölüm cezasına değinen maddelerinin iptali dileği ile Türkiye İşçi Partisi Anayasa

Mahkemesine başvurmayı sosyal ve politik anlayışının olduğu kadar hukuk anlayışının da sorumlu kıldığı tarihsel bir ödev saymıştır.

Meşhur 141 ve 142

Meşhur 141 ve 142. maddelerin Anayasaya aykırılıklarının gerekçesi ise tam kırk sayfa tutuyor. Bu rada Faşist İtalyaya ait mehz kanunu gerekçesinde bu maddelerin faşist devlet ve toplum düzeni anlayışını dile getirdiği ve faşist devleti koruma amacı ile yürürlüğe konulduğunun belirtildiğine işaret ediliyor. Sınıf tahakkümünü önlüyormuş gibi görünüp kuzu postuna bürünen maddelerin aslında nasıl mevcut bir tahakkümü korumak ve devam ettirmek amacı güttüğü açıklanıyor. Böylece memleketimiz de de tek parti rejiminin ve kurulu ekonomik ve sosyal temel düzenlerin, özellikle Ortaçağ kalıntısı top rak rejiminin korunmasındaki büyük hisselerine dokunuluyor. Ayrıca maddelerin aşağıdaki Anayasa maddeleri ile çelişme halinde oldukları belirtilmektedir:

a — Kişinin dokunulmaz, vazgeçilmez, devredilmez temel hak ve hürriyetleri olduğu ve devletin bunları sınırlayan ekonomik, sosyal ve politik engelleri kaldırma ile devli bulunduğunu kabul eden 10. maddeye;

b — Her ne sebeple olursa olsun kanunun bu temel hak ve hürriyetin özünü dokunamayacağı kabul eden 10. maddeye;

c — Felsefi inanç ve düşünce hürriyetinden bahseden 12. maddeye;

d — Her türlü düşünce ve inancı söz, yazı, resim ve başka yollarla muflak olarak açıklama hakkını tanıyan 20. maddeye;

e — Toplumcu nitelikte siyasi düşüncenin ve bunun etrafında teşkilatlanma ve emek esasına göre toplum düzenini yeni baştan kurma amacı güden siyasi partilerin de kurulmasını yasaklamamış olan 56 ve 57. maddelere;

f — Herkesin bilimi ve sanata serbestçe öğrenme ve öğretmesini açıklama ve yaymasını ve bu alanlarda her türlü araştırma yapmasını kabul eden 21. maddeye.

Ayrıca çok yerinde olarak bilimin objektif değeri sebebiyle bu maddedeki bilim özgürlüğünün mutlak olarak anlaşılması gerektiği, bunun kişisel bir hak ve hürriyetten çok farklı olduğu ve bu sebeple de 11. madde deki esaslara uygun olarak sınırlanmasının söz konusu olamayacağı, bu hürriyetin değil özünü, kılını bile dokunulamayacağı belirtilmiş.

T. C. K. daki dernek kurma hakkının özünü yok eden 143. grev yasağının müeyyidesini koyan 201. ve suç unsurlarının açıkça belirtilmediği 312. maddelerin de iptalleri istenmiş.

T.C.K. nin dışındaki hürriyeti kısıtlayıcı kanunlardan ise aşağıda sayılan hükümlerin iptali istenmiş: Polis vazife ve selâhiyetleri kanunundaki polislin göreceği vazifelerde âmirinin suç konusu olan emirlerini bile uygulayacağı hükmü ile, dışardan gelen ve memlekette

yapılacak filmlerin çekilme ve gösterilmesini polislin iznine bağlayan ve senaryoların kontrolünü polise bırakan 6. madde;

Ceza Usulü Muhakemeleri Kanunundaki hâkime her halde maznu nu tevkif yetkisi veren 104. maddenin 1. fıkrasının 3. bendi ile, parası olan kimselerin kefalet akçesi yatırmak suretiyle tahliye edilmelerini kabul eden 117. maddesi;

Askeri Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunundaki tevkife ilgili çeşitli hükümler ile bazı dâvalarda maznun vekilinin duruşmaya ancak adli âmirin müsaadesiyle girebileceği hakkındaki 206. madde;

Bazı Cürümlerden Dolayı Memurlar ve Şerikleri Hakkında Takip ve Muhakeme Usulü Hakkındaki Kanunun tevkif mecburiyeti koyan 6. maddesi;

Kaçakçılığın men ve takibine dair kanunda tevkif mecburiyeti koyan 53. madde;

Hayvan hırsızlığının men'ine dair kanunun tevkif mecburiyetine ait 14. maddesi;

Cemiyetler Kanununun siyasi partilere üye olabilmek için seçmen olmak şartını koyan 3., Dernek kurma hakkının özünü yok eden 10. ve askerliğe hazırlayıcı talim ve terbiye ile uğraşma olanağını Bakanlar Kurulunun istediği emniyete verebileceğine dair 11. maddesi;

Pasaport Kanununun siyasi emniyet mülâhazası ile şeklindeki garip bir formülle İçişleri Bakanlığının bir vatandaşın yurt dışına çıkmasını önleyebileceğine dair 22. maddesi;

Basın Kanununun yabancı memleketlerde basılmış eserlerin Türkiye ye sokulmasının ve dağıtılmasının Bakanlar Kurulu Kararı ile men olunabileceğine ve İçişleri Bakanlığınca karardan önce de toplatılabilirliğine dair 31. maddesi.

İdamlar Anayasaya aykırı bulunursa

Türkiye İşçi Partisi'nin, Anayasaya aykırı olduğu iddiasıyla Türk Ceza Kanunundaki ölüm cezasına değinen maddelerin Anayasa Mahkemesi'nde dava açması bir hukukî mesele doğurmuştur.

Halen kesinleşmemiş bulunan idamları, Anayasa Mahkemesi bu maddelerin bir karar vermeden önce kesinleşip edilecek midir, edilmeyecek midir?

Anayasa Mahkemesi, mezkûr maddelerin anayasaya aykırı bulularak iptal edilmesinin infaz edilmemesi gerekeceği için cezalar Anayasa Mahkemesi'nin kararıyla kesinleşerek infaz edilir ve bundan sonra Anayasa Mahkemesi ölüm cezasına değinen maddelerin Anayasaya aykırılığına karar vermesi durumunda ne olacaktır?

Bugün 22 idam mahkûmu, bu idam meselesiyle karşı karşıyadır.

İdam, telâfisi imkânsız bir ceza türüdür, böyle vahim bir neticeyi önlemek için Anayasa Mahkemesi kararını verince kesinleşen idam cezalarının infazı mümkün değil bir hareket olmayacak mı?

TİSİ VE ANUNLAR

Yılmaz HALKACI

İş mevzuatı

İkinci büyük bölümü iş mevzuatı teşkil ediyor. Bunlar:

İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birlikleri hakkındaki kanunun sendika kurma hakkını sadece İş Kanununun 1. maddesindeki nitelikte işçiye tanıyan 2. maddenin 1. fıkrası; işçi sıfatını devamlı olarak kaybeden şahsın sendikadan çıkarılmasına dair 3. fıkrası; sendikaların her çeşit milletlerarası teşekküllere katılmasını Bakanlar Kurulunun iznine bağlayan 5. maddesi; sendika yöneticisini greve teşvik ve teşebbüs halinde cezalandırdıktan başka sendikayı da kapatma imkânı veren, hattâ bu kapatma imkânını dava sırasında henüz hüküm kesinleşmeden tanıyan 7. madde.

İş Kanununda ise: İşçi sıfatını çalışanların pek azına tanıyan ve bu yüzden de aslında işçi sayılması gerektiği halde kanunun bu garip tarifi sebebiyle büyük çoğunluğu kanun himayesi dışında bırakan 1. madde; en az on işçi çalıştırmayı gerektiren yerlerde iş kanununun uygulanacağını kabul eden 2. madde; bazı işyerlerinin bazı kollarında on işçi çalıştırabilecek nitelikte olmasa da Bakanlar Kurulu kararı ile kanun kapsamına alınmasını sağlayan (c) fıkrası; tarım işçilerini kanun kapsamı dışında tutan (ç) fıkrası; evlerde çalışan hizmetçileri kanun kapsamı dışında tutan (d) fıkrası; iş yerinde meydana gelen veya geleceğe arzı, acele işler ve mücbir sebepler halinde işçilerin fazla mesajından ilk saate ücret verilmeyeceği, diğer saatlerin ise normal ücret gibi zamsız ödeneceği hakkındaki 38. madde; grev ve lokavtı yasaklayan 72. maddedeki sadece "grev yasaktır" hükmü... T.I.P. tarafından lokavt yasağı Anayasaya uygun görülmektedir. Gerçekten de Anayasa da yalnızca grev çalışanlar için en tabii bir hak olarak tanınmıştır. Buna karşılık lokavt hakkı diye bir hak yoktur.

Grev maddeleri

Ayrıca 72. maddenin devamı sayılabilecek olan grevi tarif eden ve müeyyidesini koyan 73., 127., 129., 131. ve 132. maddeler hükümleri de Anayasaya aykırı sayılmıştır.

İş mevzuatındaki bu maddelerin iptalini sağlanmasında demek emeğini başkasına salmakla hayatını kazanabilen milyonların daha iyi şartlar altında çalışmasının, sosyal sigortalardan faydalanmasının ve sömürülmeye karşı daha iyi örgütlenebilmesinin sağlanması demektir.

Köy Kanunu da eskiden beri yapılagelmekte olan köylü, şehirli ayırımına uygun olarak köyde yaşayan vatandaşa birtakım mükellefiyetler yüklemektedir. Bunların başında şehirlerde devlet ve öteki kamu tüzel kişilerinin yaptığı kamu hizmetleri niçeliğindeki birçok işler geliyor. Bu işlerin yapılabilmesi için kanun imce suretiyle köylünün zorla çalıştırılmasını ve herkese İhtiyar Meclisi kararı ile 20 liraya kadar salma denilen maddi mükellefiyet yükletilebilmesini mümkün kılıyor. Köydeki kamu hizmetlerinin de başka türlü yapılamayacağını ileri sürünlere T.I.P. nin gerekçesinde şöyle ce-

vap veriliyor: Eğer tarım gelirleri sadece sembolik olarak vergilendirilmez, sermayeci sınıftan da iktidarları oranında vergi alınırsa o zaman köydeki kamu hizmetlerinin de devlet ve diğer kamu tüzel kişileri tarafından yapılması ve bu arada köylünün de ücret karşılığı bu işlerde çalıştırılması mümkün olur. Bunların dışında Köy Kanunundaki kaymakamlara köy muhtarını vazifeden uzaklaştırma yetkisi veren 41. madde ile İhtiyar Meclisine yargı yetkisi tanıyan 49. ve 51. maddelerin de iptalleri istenmiş.

Seçim mevzuatı

Seçim mevzuatındaki Anayasaya aykırılıklar ise şöyle tesbit edilmiş: Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanunun seçmen yaşını 21 olarak tesbit eden 6. maddesi;

Milletvekilli Seçimi Kanununda siyasi partilerin yalnız teşkilatları olan yerlerde aday gösterebileceklerini, seçime katılabilmek için tüzüklerine göre ilk genel kurul toplantısını yapmış ve en az on beş ilde altı aydanberi il ve ilçe teşkilatı kurmuş olmalarını, ve bu on beş ilde tam liste yapmalarını emreden 10/2. madde; eksik aday gösterme halinde Yüksek Seçim Kurulunun yapacağı tebligattan başlayarak iki gün içinde adaylar tamamlanmazsa seçime katılamayacağını emreden 11. madde; on beş ilde fazla teşkilatı olan partilerin eksik aday gösterdiği çevreden seçime katılma hakkını kaybedeceğini ifade eden 12. madde; partilerin müsterek liste yapmasını önleyen 14/1. madde; bağımsız adayların tek başına seçime katılabileceklerini ifade eden 24/b. madde; tercih işaretli oy pusulası dağıtılmasını yasaklayan 40. madde ile Cumhuriyet Senatosu Kanununun aynı nitelikteki maddeleri.

Memurluk ve askerlik

Memurlar Kanununun memur olabilme şartları içindeki: Memur olabilmek için askerlik ödevini yapmış olmak ve yabancılarla evli olmamak şartını arıyan 4. maddesi; disiplin kararlarından bazılarını yargı mercilerinin denetim dışında bırakan 26. maddesi; kanuna aykırı olan emirlerin yapılması hakkındaki 40. maddesi;

İl İdaresi Kanununun idare şube başkanlarının vali ve kaymakam tarafından verilen emirleri kanuna aykırı görmeleri halinde uygulama mecburiyeti koyan 23 ve 38. maddeleri; vali ve kaymakamın verdiği bazı disiplin cezalarına karşı yargı mercilerine başvurulamayacağına dair maddeleri;

Emekli Sandığı Kanununun emeklilerin bazı suçlardan mahkûm olmaları halinde emekli aylıklarının kesileceğine dair 92. maddesi;

Danıştay Kanununun idari fiil ve kararların yalnızca kanun ve tüzüklere aykırı olmaları halinde iptallerinin istenebileceği hakkındaki 23/c maddeleri de Anayasa ya aykırılıkları belirtilerek iptalleri istenmiş. Yeni Anayasaya göre Anayasa hükümleri yargı mercilerini de bağlar. Bu sebeple Danıştayın idari karar ve fiillerin Anayasaya aykırı olmaları halinde de iptallerine karar vermesi gerekir.

SOSYAL ADALET VE KALKINMADA ÖĞRETMEN

Burhanettin ULUÇ

(Bağımsız Senâtor)

Madenki, Anayasamızın 50 nci maddesi "Halkımızın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlamak devletin başta gelen ödevlerindedir." der; o halde Devlet bu amacı gerçekleştirmekte öğretmen unsuruna gerekli önem ve değeri de vermekte en küçük ihmal göstermeyecek ve buna mecbur olacaktır.

Bunun içindir ki, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963 — 1967) öğrenime - eğitime - öğretmene birinci derecede sıra vermeliydi. Aracı ve amacı İNSAN olan bir kalkınma planının hâkim ve galip unsuru öğrenim - eğitim - öğretmen olmalıdır. Öğrenim ile eğitimi sağlayan olan öğretmene hukuki, sosyal ekonomik tedbirlerle güvenlik sağlamak öncelikle düşünülme gerekir di. Olmadı, yapılmadı. Savunmamızdan, ulaştırmamızdan, tarımımızdan, sanayimizden hiç de az önemli olmayan hatta hepsinden önemli olan eğitim, öğretim, öğretmen dâvamız en hızlı ve acele çözüm bekleyen ihmal ve kusur ile geciktirmeye maruz bırakılmak pek kolay affedilmeyecektir.

İlk dayanışma

Bununla birlikte öğretmenlerimiz tarihimizde ilk defa olarak toplu bir dayanışma örneği göstererek, eğitim - öğrenim davamıza bizzat sahip çıkmak şuurunu ispat etmişlerdir. Bundan sonra da dayanışmanın ve toplu davranışın örnek tezahürlerini göstereceklerdir.

Bazıları istenildiği kadar geride kalsınlar. Çağımızın ve toplumu - muzun gelişme istikâmetlerinden istedikleri kadar ve fersah fersah uzakta dursunlar. Alışılmış, gelenekleşmiş, fersüdeleşmiş, nasırlaşmış düğünce ve tutumlarının sahte ve yalancı hâkimiyetlerini diledikleri kadar sürdürmeğe çalışsınlar. İsterlerse yetkililer de cesaretini göstermesinler, Bütün bunlar geçici ve ferdi, klik davranışlar olarak kalmaya mahkûm olacaktır.

Çünkü, yurt çapında teşkilatlanmış öğretmenler topluca ve her yer vatan — her yerde vatandaş-parolası ile eğitim — öğretim dâvamızın haykırıcıları, savunucuları, çözümleyicileri olmanın Atatürkçü gücünü elde etmişlerdir.

Bugün öğretmenlerin yüzde yetmişbeği dörtüyz liranın altında maaş ücret almaktadır? Öğretmenler millî gelirden âdilâne pay isteyecekler ve kalkınmanın yükünü dengelice paylaşmak isteyeceklerdir.

Ahmaklara cevap

Bugün öğretmeni hor ve hakir görmek isteyen bir budalaca ve ahmakça gurur zümresi mi vardır? Öğretmen: "Milletimi kurtaran ve kurtaracak olan yalnız ve ancak benim." diyecektir.

Bugün öğretmen, köyde ağanın, kentte beyin tahakküm ve tehdidi ne mi muhataptır? Öğretmen: "Milletimin hakiki efendisi, hakiki müstahsil olan köylüdür. Millete hâdim olan millete hâkim olur." diye kükreyecektir. Bu millete en yararlı olmak, en çok eğitmek ve öğretmek demek olduğunu belirtecektir.

ATATÜRK ilkelerinden uzaklaşan eğitim sistemini tenkid edecek ilk eleman öğretmen olacaktır. Lâik

Burhanettin ULUÇ
— Emekten yana —

eğitimi zedeleyen her atılış, öğretmen toplu — dayanışmalı parote nerine çarpacak, mahvolacaktır. Öğretimde birlik, eğitimde birlik öğretmenin bekliliğindedir ancak.

Halkı — demokratik eğitim ve öğretimi sistemi kurmak, kurdurtmak öğretmen topluluğunun şurlu davranışlarından gelecektir. Öğretmenler isteyecektir. Yukarılar ve resmi merciler mecbur olacaklardır.

"Dağılmayınız.."

Sözünden, yazısından, inancından, düşüncesinden ötürü hiçbir öğretmen kınanmayacak, cezalandırılmayacak, teşvik görecektir. Yeter ki yüzbini temsil eden onbinler, toplu - dayanışmalı varlıklarını muhafaza edebilsinler. Dağılmasınlar..

Sosyal güvenlik (Anayasa M. 48) herkesin hakkı ise bu hakkın elde edilmesinde savaş öncülüğü öğretmene düşecektir. Yalnız sosyal güvenlik değil tabii... Öğretim — eğitim eşitliği, adaleti öğretmenin sorumluluğunda gerçekleşecektir. Anayasamızın klâsik ve modern, ekonomik - sosyal) hak ve hürriyetlerini kâğıt üstünden yer üstüne indirmek, yaganır bir realite haline getirmek, bilgili, şurlu, dayanışmalı, aydın öğretmenin öncülüğü ile sağlanacaktır.

Sendika kurmak hakkını elde ettikten sonra öğretmen topluluğu hür — demokratik — lâik — sosyal Cumhuriyetimizin bütün hukuki garantilerini ve asil iktisadi demokrasimizin gereklerini gerçekleştirmede üstüne düşeni layıkıyla ve fazlasıyla başaracaktır. Toplum olaylarımız, gelişmelerimiz ile çağımızın istekleri budur. Bu oluş ve gelişmeyi hiçbir idari baskı ve gözdağı, hiç bir siyasi taktik ve aldatmaca, hiç bir irtifacı moloz yığını, hiç bir feodal kâhıt, hiç bir fosil düşünce önleyemeyecek.. Durduramıyacak..

Öğretimi de, eğitimi de, kalkınmayı da, demokrasiyi de, sosyal adaleti de ÖĞRETMEN sağlayacak...

İLERİCİ DEMOKRATİK HAREKETİN BAŞARI ŞARTLARI

Behice BORAN

Antiempyalist savaş ve direnişlerin yürütüldüğü her memlekette olduğu gibi bizde de ilerici kuvvetlerin birleşmesi günün aksiyon meselesi olarak beliriyor.

Bu konuda cevaplandırılması gereken iki soru var:

1 - Çeşitli ilerici akım ve kurullar arasında millî demokratik bir çizgide birleşme, faşizme karşı mücadelede işbirliği etme nasıl sağlanacak?

2 - Faşizme karşı mücadelede başarıya ulaşmak, onu altıtmak için toplumda hangi kuvvetlere dayanılmalı?

Bu iki soru birbirleriyle ilişkili olmakla beraber, aynı şey değildir; yani, birincisini cevaplandırıp gerçekleştirilmeye ikincisi kendiliğinden çözülmüş olmaz.

Birinci sorunun cevaplandırılmasına, meselâ, Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanının teklif ettiği gibi büyük bir kongre toplanarak gidilebilir. Ortak bir platform üzerinde anlaşmaya varılıp bunun tam bir sadakat ve içtenlikle uygulanacağı, hele aradaki fikir ayrılıkları her ne olursa olsun dayanışmanın hiç zayıflatılmadan sürdürüleceği taahhüt edilir. Sonra kongreye katılan her kurul, grup ve organ bu anlaşmayı kendi faaliyetlerinde uygular, faşizme karşı birlik ve dayanışma gerçekleştirilmiş olur.

Bu birlik yeter mi?

İyi ama, böyle bir dayanışma ve birlik faşizmi yenilgiye uğratmaya yeter mi? Çünkü faşizme karşı mücadele sadece ideolojik bir mücadele değil, politik bir iktidar mücadelesidir. Politik iktidar mücadelesi toplumdaki kuvvetli sosyal sınıfların mücadelesidir. Seçimlerde mücadele edenler, aslında politik partiler değil, onların temsil ettikleri sosyal sınıflardır. Faşist cephenin gazeteleri, dergileri, dernekleri, liderleri, politikacıları var, ilerici demokratik cepheninkinden de çok fazla. Ama bir gün faşizm iktidar koltuğuna oturursa bu sadece saydığımız bu faktörlere dayanarak olmayacaktır. Faşizmin toplumdaki gerçek kuvvet kaynağı nedir? Batıda büyük finans ve sanayi sermayesi, bizde ise çıkarları ile emperyalist kuvvetlere bağlı büyük toprak ağaları ve bizim ölçülere göre büyük sermaye grupları.

Faşizmle mücadeleye girişecek ilerici, millî demokratik cephenin toplumdaki kuvvet dayanağı nedir, ne olabilir? Toplumda hangi kuvvetler faşizmin dayandığı büyük iktisadi - mali kudrete karşı bir karşıt ağırlık teşkil edebilirler? Emekçi halk kütleleri, özellikle işçi - köylü ittifakı. Şehirli küçük burjuvazi, aydınlar, aydın gençlik, serbest meslek sahipleri, siyasî bakımdan aktifler, önemli rol oynarlar; elbette bunların millî demokratik cepheye kazanılması gereklidir; ama iktisadi - politik bir kuvvet olarak faşizmin dayandığı kudretli sınıflar karşısında kendi başlarına karşıt - ağırlığı teşkil edemezler. Kuvvet dengesini kuramazlar. Küçük burjuvazi, özellikle onun ilerici, mücadeleci kesimleri, halk kütlelerine tesir edebildikleri derecede toplumda önemli rol oynayabilirler.

Millî Burjuvazi

Millî burjuvazinin demokratik cepheye kazanılması meselesine gelince, herşeyden önce, bizde bu nitelikte bir burjuvazinin mev-

cut olup olmadığı araştırılmalıdır. Bizim gibi sanayi gelişmemiş, kuvvetli bir sanayi burjuvazisi meydana gelmemiş bir memlekette, burjuvaziden ithalâtçı, ihracatçı ve rantiyer gruplarını çıkardıkları sonra geriye kalan yerli sanayici grubun sayısı, iktisadi gücü, niteliği nedir? Bu sanayici grubun toprak mülkiyeti, ithalât - ihracat ticaretiyle ilişkisi ne derecededir? Ne derece bunlardan koparak ayrı bir - sanayi burjuvazisi - karakterini almıştır? Bu soruların cevaplandırılması gerekir ilk önce. Bu konuda elimizde yapılmış bilimsel araştırmalar, istatistikler yok. Yalnız, memleket ekonomisinin genel durumu bakarak (feodal kalıntıları tasfiye edememiş bir tarım ekonomisi üzerine eklenmiş, az gelişmiş bir kapitalizm) sanayicilerin burjuvazinin diğer gruplarından kesinlikle farklılaşmamış, güçsüz bir zümre olduğu söylenebilir.

Bize benzeyen az gelişmiş, tarımsal memleketlerde bu güçsüz sanayi burjuvazisinin yeri ve rolü aynı değildir. Sanayileşmiş kapitalist memleketler geri kalmış kapalı toplumları kendilerine pazar yapmak için ilk zorladıkları zamanlarda yerli sanayi (el sanatları) fabrika ürünleriyle rekabet edemediğinden bir direnme çabası olmuş. Bizde de 19. Yüzyılda böyle bir direniş çabası görülmüş, ama çabuk yenilgiye uğramış. Bugün de doğrudan doğruya sömürge olan memleketlerde yürütülen silâhlı kurtuluş savaşlarında yerli burjuvazinin şu veya bu derecede antiempyalist kurtuluş savaşına katıldığı bazı memleketlerde de hareketin başına geçtiği görülmüyor. Latin Amerika memleketleri gibi ekonomileri doğrudan doğruya yabancı tröst ve kartellerin hâkimiyeti altına geçmiş memleketlerde yerli burjuvazi antiempyalist direnişe çeşitli derecelerde katılabiliyor. Yerli burjuvaziler antiempyalist savaş ve direniş hareketlerine katıldıkları nisbette millî burjuvazi dirler.

Bizim şartlarımız

Bizim şartlarımız bu iki duruma da pek benzemiyor. Biz yabancı işgal kuvvetlerine karşı silâhlı kurtuluş savaşını 40 yıl önce tamamlamışız. Uzun bir süre, kapitalizasyon - lar geri getirir endişesiyle bir yabancı sermaye çekingenliğinden ve kendi kaynaklarımızla devletçilik politikası deneyinden sonra yabancı sermaye son on yıl içinde devlet ve yerli sermaye ile işbirliği yaparak gelmeye başlıyor. Bugün görülen manzara, yerli sanayici grubun, yabancı sermayeye karşı direnisinden çok onunla işbirliği etmek çabasında olduğudur. Her memleketteki bütün özel teşebbüs grupları gibi niteliği icabı kâr peşinde olan yerli sanayici grubu, yabancı sermayeye karşı direnmenin mümkün olmadığı neticesine varmış, onunla işbirliği ederek kârını çıkarmaya bakar görünüyor. Bir kaç yıl önce ilaç sanayinden şikâyet sesleri yükselmisti; sonra ses seda kesildi ve şimdi piyasaya büyük Avrupa ve Amerikan firmalarının markasını, ambalajını taşıyan Türkiye'de yapılmış müstahzarlarla dolu. Aynı durum çeşitli diğer sanayi kollarında da görülmüyor. Ya yabancı sermaye ile ortak

teşebbüslere girişiliyor, ya da yabancı firmalardan lisans alıp patent hakkı ödeyerek ve mühim parçaları onlardan ithal ederek işbirliği ediliyor. Bazı müferit sanayiciler arasında hoşnutsuzluk varsa bile, genellikle, sanayi burjuvazisinin yabancı sermayeye karşı direnişinin belirtileri ortada görülüyor.

Buna karşılık sanayi burjuvazisinin bir başka yönde direndiği nitelikleri apaçık görülüyor; işçi sınıfına karşı direniş. Kavel olayı bunun son örneği. Grev ve Toplu Sözleşme Kanunlarının geçtikirilmesi, bunlarda yapılan değişiklikler, kısıtlamalar, kimin yararına? Sanayi burjuvazisinin yararına, işçi sınıfının zararına. Vergilerde yatırım ve amortisman indirimleri kimin yararına? Sanayi burjuvazisinin. Kimin zararına? Emekçilerin. Planın finansmanında vantsız vergiler yerine vasıtalı vergilere gitmek kimin yararına, kimin zararına? Cevap yine aynı. Ya Servet Beyannamelerinin idesi durumu? Yine aynı cevap.

Tartışmalı konu

İşçi sınıfı ile diğer emekçiler ve dar gelirli sınıfların kendisi için bu çıkarları elde etmeye çablayan ve başarı da kazanan bu sanayi burjuvazisinin, Anayasanın tam uygulanmasını, sosyal adaletin gerçekleştirilmesini, halk kütlelerinin insanca yaşamasını savunan ilerici demokratik cepheye katılacağını, ilk aşırda hür sendikaları ve grev hakkını kaldırarak olan faşizme karşı savaşacağını ummak ne derece gerçeklere uygun düşer? Ama burjuvazide gerçek demokrasiden, hattâ emeğin haklarından yana ileri görüşlü kim seler bulunabilir. Burada söz konusu olan, tümünde, bir sınıf olarak sanayi burjuvazisidir.

Ama denilecektir ki, bugünkü ekonomimiz karma ekonomidir; özel sektör vardır ve olacaktır. Buna karşı ilerici demokratik cephenin tutumu ne olacaktır? İlerici demokratik cephe, yerli sanayi burjuvazisinin, Anayasanın sosyal adalet ilkelerine uygun şekilde hareket etmesini, işçi haklarını tanımmasını, kalkınmanın finansmanı için gerekli vergi yükünden kaçmamasını, edindiği kârının büyük kısmını kendi lüks istihlakine değil, memleketin sanayisini geliştirmeye - yatırmaya, plan hedeflerine uymasını sağlamaya çalışacaktır. Faşizme karşı demokratik savaşın bir yanı da bu olacaktır. Yerli sanayi burjuvazisi bu şartları yerine getirdiği takdirde ve nisbette millî burjuvazi olmak niteliğini kazanacaktır.

Bugünkü şartlar ve -gidişat- altında yerli burjuvazi bu nitelikte bir millî burjuvazi haline gelir mi, o da ayrıca tartışılabilir bir konudur.

Sağlam temel

Bu durumda, faşizmin dayanağı olan kudretli sınıflara karşı dengeli ancak sayıları kalabalık gerçek üreticiler oldukları için millî ekonomide yerleri önemli olan emekçiler kurabilir. Sanayi ve tarım işçileri ve fakir köylü. Bunlar ana sınıflardır; insan hak ve hürriyetlerini, sosyal adaleti, kısacası ileri demokratik hareketi, sosyal - ekonomik durumları ve çıkarları icabı des-

telemeye eğilimli büyük kuvvetlerdir. Bu temel sınıfların en kısa zamanda aydınlatılıp, suurlandırılıp ilerici demokratik cepheye katılmaları sağlanmadıkça bu cephe sağlam temellerden yoksun bırakılmış ve faşizme karşı demokrasi hareketi zayıf sosyal kuvvetlere dayandırılmış olur.

İlerici demokratik cephe birliği hareketi faşist hareket karşısında bir bakımdan hendikaph bir durumdadır. Çünkü faşizmin toplumdaki dayanağı sosyal sınıflar sayıca az, ama kudreti yüksek ve çıkarının nerede olduğunun bilincine varmış sınıflardır. Faşist ideolojinin toplumdaki ve siyaset alanındaki liderleri ve temsilcileri bu sınıflarla kolayca anlaşılıp ittifak kurabilirler. Oysa ilerici demokratik cephenin ekonomik - siyasal gücünü teşkil edecek kentli - köylü emekçilerin sayıları on milyonları aşar ve bunlar bütün bir vatan sathına dağılmış durumdadırlar. Üstelik de henüz kendi çıkarlarının, meselelerinin görüş yollarının bilgi ve bilincine varmamışlardır. Bunları uyurup örgütlemek, hele bugünkü iftira kampanyalarının ve antidemokratik kanunların hüküm sürdüğü şartlar altında, çok zordur ama, başarılmıyacak bir iş değildir. İlerici demokratik hareketin faşizme en büyük üstünlüğü ve sonunda zaferin kendisinde olacağını garantisiz toplumun tarihsel gelişmesinin ve toplumsal gelişme kanunlarının ilerici demokratik cepheden yana olduğudur.

Gelecek ümitli

Bununla beraber, emekçi halk kütlelerinin durumuna baktığımız zaman da, bütün zorlaştırıcı şartlara rağmen, gelecek için büyük ümitler veren belirtiler görülüyor. Sayıları milyonları bulan, birbirinden farklı sınıf ve zümrelerden meydana gelme, «Halk» dediğimiz bu büyük kütleyi uyurup demokratik siyasal mücadele için örgütlemek işine nereden başlamalı? Elbette ki, bu muazzam kütlenin içinde esasen belirmiş aktif noktalar, ilerici nitelikte örgütlenmeler varsa oradan ise başlamak en akla yakın, en gerçekçi ve pratik yoldur. Meseleleri böyle kavduğumuz zaman görüyoruz ki, diğer emekçi gruplara kıyasla en aktif, demokratik hakları uğrunda en mücadeleci ve ilerici nitelikte örgütlenmelere başlamış, üstelik de bir sınıfın küçük bir parçası olmayıp, kendi başına toplumun temel sınıflarından biri olan işçi sınıfı var. İşte diğer emekçi kütlelere kıyasla, işçi sınıfının öncülüğü her şeyden önce bu gerçekçi eyleme dayanıyor. (Tabii bunun bilimsel izahı da var).

Şimdi amaç, ilerici toplumcu aydınların eğitimci ve yönlendirici işbirliğiyle, halk kütlelerinin bu tabakasında belirmiş olan ilerici faaliyetleri, canlılığı, kuvvetlendirmek, suurlandırmak, örgütlenmesini, diğer emekçileri, özellikle köylüleri icine alacak surette enisletmek, emekçi kütleleri kendi meselelerinin çözümünü ve çıkarlarının nerede olduğunun bilincine vardırıp faşizme karşı ve Anayasa hak ve hürriyetlerini gerçekleştirilmesi, ve halkımızın insanca yaşayabilmesi uğruna demokratik mücadeleye sokmaktır.

SENDİKALAR VE GREV TASARILARI YETERSİZDİR

Calışma Bakanlığı, Sendikalar Kanunu'nun bir an önce Meclis'e gelmesini istediğinden, Plân Komisyonunda tasarının sadece akçalı hükümlerinin görüşülmesini istedi. Oysa, Plân Komisyonunun Raportörü Orhan Apaydın, tasarıların tümünün görüşülmesini istemektedir. Çünkü, beş yıllık kalkınma planı, sendikaların güçlenmesi ve birleşmesini öngörmektedir.

Orhan Apaydın'ın itiraz ettiği maddeler arasında şunlar vardır:

Sendikalar kanun tasarısının iş kollarının Çalışma Bakanlığınca tesbit edilmesini dermiş eden 2/3 ncü maddesi, sendikaları mal beyanına tâbi tutan 27 nci maddesi, sendikaların gelir ve akçalı durumları ile ilgili bilgileri her yıl Çalışma Bakanlığınca bildirmelerini mecburi kılan 29 ncü maddesi.

Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt tasarısında ise, grev halinde iş yerinde çalışan işçilerin iş yerini bırakıp bırakılmamakta serbest olmasını, isteyenlerin çalışabilmesini öngören maddeye de itiraz eden Orhan Apaydın'a göre bu maddeler, sendikaların güçlenmesini önleyecek mahiyettedir. Hükümetçe acele

ye getirilip yangından mal kaçırır gibi çıkarılmak istenmektedir.

Kanun yetersiz

Sosyalist Kültür Derneğinde bu hafta Türk-İş Konfederasyonu Genel Sekreteri Halil Tunç, Karma Komisyon'dan çıkan Sendikalar Kanunu, Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu tasarılarının yetersiz ve Türk sendikacılığını parçalayıcı şekilde hazırlandığını belirten bir konuşma yaptı.

Grev hakkının anayasa ile işçileri tanıdığı, fakat anayasada yazılı kaldığını söyleyen Tunç, bugün anayasayı hazırlayanlarla hükümet edenler arasında büyük görüş farkları olduğunu belirtti. Bu görüş farkının sendikaların kuvvetlenmesinden doğduğunu, tarafsız olması gereken hükümetin de tarafsız davranmadığını, tasarıları, sendikaların kuvvetlenmesine engel olan birçok maddelerin konulmasına göz yumduğunu söyledi. Türk İş Genel Sekreteri, öz olarak şunları söyledi:

«Sendikalar Kanunu yine aynı şekilde Sendikaların gelişmesine engel olacak bir görüşle hazırlanmıştır. İş kollarına göre sendika kurulmasını emreden bir ifade kullanılmaktadır.

5018 sayılı SENDİKALAR KANUNU, işçi Sendikalarını Çalışma Bakanlığının denetimine tâbi tutar. Bugün bu hüküm daha ağır olarak getirilmiştir. Bu, sendikaların ölümü demektir.»

Halil Tunç'tan sonra Nejat Ender, toplantıyı şu sözlerle kapadı:

«Bugün Türkiye'de siyasî iktidara müessir kuvvetler, işçilerden yana değildir. Türkiye'de bugün kü mücadele, bir uyanışın sonucudur. Bu mücadele yolu, dönüşü olmayan bir yoldur. Bu uyanışın önlenmesi mümkün değildir. Aynı yönde düşünenler, birlikte etkili ve akıllı davranırlarsa, Türkiye'de demokratik alanda başarıya ulaşabilir.»

Toplantıda Tunç'a Türk İş yöneticilerinin niçin Türkiye İşçi Partisi ile işbirliği yapmadığı soruldu. Tunç,

bu soruya verdiği cevapta, Türk İş'in İşçi Partisine karşı olmadığını, birçok sendikaların İşçi Partisi üyesi olduklarını Türk İş'in de bu sendikalarla işbirliği yapacağını söyledi.

Hafta Cezaevine geler

Kavel olayı ile ilgili olarak Bakanlıkta tevkif kararı verilen 15 işçi, geçen haftayı da Sultanaahmet Cezaevinde geçirdiler. Hafta içinde Ankara'ya giden Türkiye Maden İş Sendikası Başkanı Kemal Türkler, işçilerin durumunu Çalışma Bakanı ile görüştü. Türkler ile Cezavit, tevkif edilen işçilerin bir an önce hürriyetlerine kavuşturulması için, adli mekanizmanın işlemesi gerçeği dışında kalan bir hâl şekli bulunması hususunda anlaşılabilir.

Maden İş Sendikası Heyeti, Küre ve Göcek'teki işletmelerde sendikali işçilere yapılan baskı, iş kazası, işçi çıkarma olayları hakkında da Sanayi Bakanı Fethi Çelikbaş ile temas etti.

Maden İş Sendikası'nın verdiği bilgiye göre, Göcek'te işverenin telkin ve yardımıyla bir kukla sendika kurulmuş, emniyet tedbirleri alınmadan maden ihraç edildiğinden bu sırada vuku bulan göçmede üç işçi şehit olmuştur.

Küre Bakırlı Pirit İşletmesinde de yılbaşından beri 40 işçi işten çıkartılmış ve sendikali işçilere baskı yapılmıştır.

Fon'da Lekeler

Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu, Kavel olayının barışçı ve müzakereci yollarla çözülmesinin ilerisi için önemli olduğuna ve gelecekteki gelişmeler bu anlaşmanın çok güzel bir fon meydana getireceğine inandığını söylüyordu.

Fakat öyle görünüyordu ki, fon'da bazı lekeler belirmeye başladı. Tam herşey çözümlenme yoluna girildiğinde, Kavel ile ilgili ve tozlanmaya yüz tutmuş dosyaların raftan indirilmesi ve 15 Kavel işçisinin tevkifi yoluna gidilmesi sendikacılar ve kamuoyunda hiç iyi etki yapmadı. Bir kez işverenlere bir ödev düşüyordu: Kovuşturmada, şikâyetle bağlı olan durumlarda hemen şikâyetlerini geri almak ve kamu kovuşturmasını ise, dâvaya «Müdahil» olarak katılmamalıydılar. Yoksa iyi niyetli olduklarına kimseyi hiç ama hiç inandıramazlardı.

Hükümete gelince, gerçekten güç durumda kalmıştı. Ve hükümet de bir şeyler yapmak zorundaydı. Yoksa «taziye tut, tazanasana kaç» durumundan kurtulamayacak ve kamuoyundaki — var olan — prestijini yitirecekti.

Tevkif edilen işçilerin bir an için suçlu olduklarını kabul edecek olsak bile yine Hükümet zor duruma düşüyordu. Çünkü Anayasa grev hakkını tanıyor, Anayasa mahkemesi grev yasasını Anayasa'ya aykırı buluyor ve Hükümet grev ve lokavt ile ilgili ilişkileri düzenleyecek kanunları bir türlü çıkarmıyordu. Eeee, sonra da yeni bir düzen ilgili olarak çıkan olaylara, eski düzenin kanunları uygula ve lokavta giden işverenin işçilerini grev yaptığını diye, eski düzene göre göz der tutuklu evine. Olacak iş mi ya bu?

Öyle gözüküyor ki çıkar tek yol şu: Yeni çıkacak Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu'na geçici bir madde koymak. Yalnız Kavel olayı ile ilgili olarak değil. Fakat işçi — işveren ilişkileri ile ilgili olarak yapılan kovuşturmaların durdurulacağına ve verilen cezaların bağışlanacağı üzerine, Yoksa 15 Kavel işçisi ile ilgili olarak Türk yargıcının vereceği karar ne yolda olursa olsun, çok geç olacaktır.

Ve Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu'nun adını ettiği fon'da bazı kara lekeler, silinmemek üzere, ortaya çıkacaktır.

ULUSLARARASI YARDIM VE SENDİKALAR

Uluslararası ve ulusal alanda işçiler için dayanışmanın gerçekten güzel örneklerini vermişlerdir ve vermekteyizler. Örneğin, 1889 Londra'da dok işçileri grevi, Londra limanında çalışan işçilerin durumu gerçekten feciydi, sendikalarının kasasında da tek kuruş para yoktu. Ücretlerini arttırmak için greve karar verdiler. Dünya çapında açılan bir kampanya sonucunda her yandan grev sandığına para akmağa başladı. Ta Avustralya'daki işçiler, ortak dâvalarının mücadelesini Londra limanında yürütenlere yardıma karar verdiler. Yalnız bir gün içinde İngiltere dışındaki işçiler Türk parası ile 220.000 lira — telgrafla yolladılar. Yeni bir uluslararası dayanışmanın başlangıcıydı bu.

Toplam yardım 48.736 İngiliz lirasını bulmuştu. Bu miktarın ancak 4.473 İngiliz lirasını o zamanın ileri gelen sendikalarından olduğunu söylersek, bu kasalarımız sendikacıların, Burns ve benzeri önderlerin müjdeciliğini yaptıkları yeni, idealist ve savaşkan sendikacılıktan nasip çekindikleri çok iyi anlaşılır. Ne var ki bugün öbürlerinin adı bile anılmamakta fakat bir Burns, bir Tillett örneği diye tarihe geçmiş bulunmaktadır.

Kavel olayı da Türkiye için güzel bir dayanışma örneği, ilerisi için bir umut ışığı değil mi?

***

Geçelim 14 - 15 Ocak 1963 tarihlerine.. Amerika'da Washington'da AFL - CIO (1) nun «Mükellef» merkezinde Amerikalı George Meany'nin başkanlığında ileri gelen Batılı dünya sendika önderleri toplanmışlar: ICFTU (2) dan Ömer Becu, İskandinavlar'dan A. Geijer, Kanada'dan C. Jodoin, Almanya'dan L. Rosenberg, İngiltere'den G. Woodcock, İTS (3) lerden J. Poulsen ve C. Levinson.

Uluslararası Dayanışma Sandığı Komitesi'nin 18 inci oturumu açılmış bulunuyor. Başkan Meany bazı işkolalarında yapılan büyük giderlere karşı alınan sonuçlara hiç olduğuna işaret ederek, şiddetli eleştirilerde bulunuyor. Başta Afrika olmak üzere geri kalan ülkelerde yeter sayıda üye sağlanmadığından, güçlü örgütler kurulmadığından uzun uzun yakınıyor. Temelde örgütlenme yoluna gidileceğine, dış yardımlardan yararlanan bazı önderler bu yardımları üst yapılar kurmak, kendi durumlarını güçlendirmek, bazı kişileri tutmak yoluna harcamışlardı. Yardım sonunda, kendi kendine yeter duruma gelmeyecek de yardımlara hergün biraz daha bağlı hale gelenlerin, her yıl daha fazla isteyenlerin yardımları kesilecekti.

Sonuç:

Sonucu şu oldu. Komite toplantısının: ICFTU-

SOSYAL ADALET 26 MART 1963

nun dünyanın çeşitli ülkelerine (Türkiye de var) yaptığı yardım anlayışında ve ITS'lerin Sandıkla olan ilişkilerinde bir dönüm noktasına varılmıştı. Başkan Meany'nin konuşmalarından ve toplantıdaki diğer de onun bu sözlerine karşı durmayışlarına — dan anlaşılıyordu ki sandığa yapılacak yardım azalacaktır ve geçmişte kullanılan ve yetersizlikleri anlaşılan «usuller» değiştirilecektir.

1961 - 1963 yılları arasındaki dönem için Sandığın hedefi 10 milyon dolar olarak saptanmıştı. 1961 ve 1962 yıllarında 4 milyona, yani hedefin % 60'ına ulaşılmıştı. Sandık ICFTU gelirinin 3/4'ünü meydana getirir.

Görüşmelerin sonunda yalnız ICFTU'nun örgütü kollejeri ve New-York Bürosu için para yardımı bir de Taram İşçileri İTST için 50.000 dolar yardım yapılması kararlaştırıldı. Dünyanın çeşitli yerlerindeki işçi örgütlerine yapılacak yardımlarla ilgili önerilerin görüşülmesi ise 1963 yazına kaldı.

Türkiye'ye 85.000 dolar yardım yapılması — bazı ITS'lerin yardımları da bunun içindir — için verilen önerge de karara bağlanmamış ve bu para ayrılamamıştır.

Başkan Meany'nin yönettiği eleştirileri J. Poulsen şöyle yanıtlamıştır: Başkan Meany'nin bazı görüşleri doğru olabilir fakat bütün ITS'leri bu eleştirilerin hedefi yapmak, ya da birinin hatasından hepsini sorumlu tutmak doğru olmaz. Bir çok ITS'ler bir çok bölgelerde çabalarını arttırmakta ve çoğu kendi kasalarından çıkan, az miktardaki para karşılığında hayli ilerlemelet sağlamaktadırlar.

Hem J. Poulsen, hem C. Levinson şu nokta üzerinde de önele durdular. ITS'lere üye olan sendikalar kendi memlekelerindeki konfederasyonlar yoluyla Dayanışma Sandığı'na yardımda bulunuyorlar. Buna karşılık da bu Sandık'ta onların da hakkı vardır.

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı üzere uluslararası dayanışmada bazı değişimler olmaktadır. Bunun nedenini, temeldeki işçilere inemeyip, aldıkları paraları üst yapı kurmaya ve sandalyelerini sağlamlaştırmaya çalışan sendikacılar da aramak gerekiyor.

- (1) AFL-CIO - (American Federation of Labor - Congress of Industrial Organizations) Amerikan İşçi Sendikaları Konfederasyonu
- (2) ICFTU - (International Confederation of Free Trade Unions) Uluslararası Özgür Sendikalar Konfederasyonu. Batı dünyasındaki ulusal konfederasyonların meydana getirdiği örgüt.
- (3) ITS - (International Trade Secretariats) Uluslararası Meslek Federasyonu. Bunlar 18 tane ve bağımsızdır. ICFTU ile işbirliği yaparlar. Çeşitli ülkelerdeki belli iş kollarında kurulu sendikaların bir araya gelmesinden doğmuştur. Metal İşçileri İTST, Tekstil İşçileri İTST, Yünlü-İşçileri İTST'i zikri.

Sina PAMUKCU

ORTA DOĞUDA DURUM

A. İhsan BARLAS

HAKLARIN İLKİ AÇ KALMAMAK

Turhan TÜKEL

Orta Doğu, derin, köklü bir buhranın pençesinde kıvrılmaktadır. Bölge, çok büyük hâdiselere gebe. Olaylara ciddi surette nüfuz çalışanlar, doğundan sonra kucaklarına mîsum yüzü bir yavru alacaklarını hiç de sanmamaktadırlar.

Yakın günlerde Orta Doğu'da iki ihtilâl oldu. Biri, pek de beklenmeyen Irak İhtilâli, diğeri her gün beklenen Suriye İhtilâli... İki ihtilâlin de sebebi ve hüviyeti meydandadır.

İkisi de, Başkan Nâsır'ın tesir ve nüfuzu ile vuku bulmuşlardır.

Fakat, acaba her iki ihtilâl Nâsır için ve onun hesabına mı yapılmıştır, yoksa Başkan Nâsır, bu iki ihtilâlde başı şeyler sezerek büyük bir maharetle onları «benimsenmek yolunu mu tutmuştur? Biz, ikinci şıkkı daha akla yakın buluyoruz. Bu benimsenme neye kadar gidebilir? Orası da pek yakında göreceğiz.

Mısır, Suriye ve Irak'ta bugünkü rejimlerin bir müsterek vasfı vardır. Her üç idare de askeridir. Her üç memleketi, ya doğrudan doğruya askerî hükümetler (Mısır gibi), yahut askerî juntaların elinde bir oyuncak olan sözde hükümetler idare ediyor. Salâh Bitar Hükümeti'nin juntanın emri ve muvafakatı olmadan bir şey yapmasına imkân var mıdır? Bu düşünülemez bile.

Bu üç birbirine benzeyen rejimin bir şey yapması gerekiyordu. İhtilâl sonrası kurulan rejimlerin yerlerinde saymasına imkân yoktu. Ortaya bir eser çıkarmak lazımdı. Bu iş 14 Mart ta rihinde Suriye Silâhlı Kuvvetleri Başkomutanı General Attası tarafından Şam Radyosu'nda okunan şu resmî bildiri ile yapıldı. Tarîhî vesikânın metni özetle şöyledir:

«Suriye Arap Ordusu, ayrıncı rejimi yıkmak ve ayrıncılığın gericiğini ve demagojinin temellerini kökünden sökmeğe halkın kaçınılmaz idaresini gerçekleştirmiştir. Gericiiler, Suriye'li Arap halkı karanlık bir rejimi zorla kabul ettirmişler ve bunun etrafını bir yalan havası ile çevrelemişlerdir. Onlar, Arap Milliyetçiliği'nin var olmaktan çıktığını ve Suriye'li Arap halkını buna boyun eğdirdiğini zannetme derecesine varmışlardır.»

«Bu ihtilâl tamdır. Bu, sadece ayrıncılığın getirdiği felâketten sonraki intikâm değil, fakat gerçek bir Arap Birliği'nin başlangıcıdır. Bu birlik, emperyalizm ve ajanların emediyen yıkılması saydıkları birleşmeden de öteye gitmektedir. Bu birlik, ölçüleri ve derinliğiyle eski birleşmenin şartlarını aşmaktadır.»

Şam İhtilâli de, Bağdat İhtilâli gibi olmuştur. Bu İhtilâller, Irak ve Suriye'nin iki felâketinin intikâmını almışlardır. Bunlar, bizim için ders dolu denemeler olmuştur. Başlamakta olan birlik, Kahire, Şam ve Bağdat arasında bir birliktir.»

Bu tarihî beyannamenin işaret ettiği hedefe ulaşmak üzere Irak ve Suriye heyetleri Kahire'ye gitmişler ve Mısır Hükümeti ile birlik konusuna iki gün müzakere etmişlerdir. Müzakereler, Irak ve Suriye Heyetleri'nin Hükümetleriyle temas edebilmeleri için talik edilmiştir. Bu talike, inkıta diyen de var. Bu konuda, yani «birlik» bahsinde en son haber; Suriye ve Irak'ta bu husustaki Mısır projesiyle beraber incelenecek üzere ayrı ayrı tasarılar hazırlanmakta olduğudur. Bunlar, önümüzdeki tacelecek ve telif edilmeğe çalışacaktır.

İnsanlığa ilk günlerindenberi sadık bir yol arkadaşı olan açlığın atom çağında da bu sadakatını isbat etmesi insanlık için yüz kızartıcı bir olaydır. İçin daha yüz kızartıcı olanı bu kelimenin açıkça ortaya atılmasında bu kadar geçikmiş olmasıdır.

Modern zamanlarda, insanın tabiatı hakim olmağa başladığı ve insanca güçbirliği yaptığı zaman tabiatı yenebileceği günlerde açlığın devam etmesini bir kelimeyle açıklamak mümkündür: Sömürçülük. Son üç yüzyıl bütün insanları kendilerine bağlayan ve milyonlarca insanın emeğini sömürerek semiren sanayileşmiş Batı ülkeleri, dünyayı kendilerinin eseri olan bu faciadan habersiz bırakmışlardır. Yüzyıllar boyunca Afrika'da, Asya'da, Güney Amerika'da yaşayan insanlar açlıktan ölmeyi, doğmak kadar tabii sanmışlardır. Yarı-aç yarı-tok öleceği genç yasa varmağa çalışanlar; sarı

le halini almıştır. Günümüzde moda olan Doğu-Batı; az gelişmiş—çok gelişmiş memleketler gibi ayrımlar yerini «dünya—tok dünya» şeklinde en gerçek ve ayrımları boş midelerden geçen bir ayrıma bırakmıştır. Bir yanda mideleri dolu fakat açların ayaklanması korkusu ile uykusuz bir insanlık, öte yanda mideleri boş açlıktan uykusuz bir insanlık günümüzün en kesin ayrımı olmuştur. Ve bu ayrımın devam edebileceğini savunmak kimsenin cesaret edemeyeceği bir iştir. Buna rağmen açlığı sadece kesin biçimiy le alıp, açlıktan ölmemediğe onu inkâr yoluna sapan gene aldatıcı bir anlayış yaygın hale getirilmek istenmektedir. Bu sömürmenin devamını sağlamağa ve hâlâ bu sömürgelemlerle sofrasındaki yerini kaybetmemeğe çalışanların yürütmeğe çalıştığı bir anlayıştır. Oysa açlık, sadece ve doğrudan doğruya ölümlü le biten şekilde tanımlanamaz. Bütün

hastalıkların kütlelere getirdikleri toplu ölümleri Tanrının bir cezası gibi kabul etmişlerdir.

Fakat, medeniyetin gelişmesi ve dünyanın üçte ikisini içine alan az gelişmiş ülkelere kadar ulaşması; bu insanlara da açlıktan ölmenin tabii bir şey olmadığını öğretmiştir. Habermas ve ulaştırma araçlarının baş döndürücü hızla gelişmesi bu kütlelerdeki uyanış da hızlandırmış ve bir çok kurtuluş savaşı, açlıktan kurtulma savaşı ile ele vererek ortaya çıkmıştır. Özellikle Birleşmiş Milletlere, bağımsızlığına yeni kavuşmuş genç devletlerin girişi ile açlık meselesi de bütün insanlığın topluca ilgilendiği meseleler arasında girmiştir. 1963 yılında «Dünyada açlık haftası» yapacak kadar gelişen savaşın ilk adımları, 1952 yılında (FAO) Gıda ve Tarım Teşkilâtı'nın başına getirilen Brezilyalı bilimci Josué de Castro tarafından atılmıştır. O güne kadar açlık kelimesini bile doğrudan doğruya kullanmaktan çekinen bu teşkilât Josué de Castro'nun gayretleriyle açlığı resmî deyim olarak kabul etmek zorunda kalmıştır.

İnsanlığın bu felâketi farkedilmez gecikmesi, nüfus artışının bir patlayış şeklinde ortaya çıkmasına yol açmış ve çok yakın tarihte bütün insanlığı tehdit eden bir mese-

le halini almıştır. Günümüzde moda olan Doğu-Batı; az gelişmiş—çok gelişmiş memleketler gibi ayrımlar yerini «dünya—tok dünya» şeklinde en gerçek ve ayrımları boş midelerden geçen bir ayrıma bırakmıştır. Bir yanda mideleri dolu fakat açların ayaklanması korkusu ile uykusuz bir insanlık, öte yanda mideleri boş açlıktan uykusuz bir insanlık günümüzün en kesin ayrımı olmuştur. Ve bu ayrımın devam edebileceğini savunmak kimsenin cesaret edemeyeceği bir iştir. Buna rağmen açlığı sadece kesin biçimiy le alıp, açlıktan ölmemediğe onu inkâr yoluna sapan gene aldatıcı bir anlayış yaygın hale getirilmek istenmektedir. Bu sömürmenin devamını sağlamağa ve hâlâ bu sömürgelemlerle sofrasındaki yerini kaybetmemeğe çalışanların yürütmeğe çalıştığı bir anlayıştır. Oysa açlık, sadece ve doğrudan doğruya ölümlü le biten şekilde tanımlanamaz. Bütün

tün ömür boyunca sürüklenen açlıktan, insandaki gelişmeyi kısıtlayan açlığa, belli yaşlarda belli besinleri almamak olan açlıktan, türlü çeşit hastalıkların kolayca insanı yere sercek açlığa kadar hepsi açık kavramına girmektedir. Ayrıca, biyolojik bir anlamda ele alınmazsa, bunu düpedüz sosyal bir olay olduğu karşısında artık iflâs etmiştir. Açlık, insanların tek tek karnının doymaması değil fakat, toplumun «ta molarak beslenme imkânı olmayan insan gruplarının genel durumu» demektir.

İnsanlık eski şekliyle bir sömürülme devrini geride bırakmış bulunuyor. Fakat, yüzyıllar süren sömürülmenin bıraktığı kalıntılar temizlenmeden bütün dünya bir nükleer savaş korkusu içine düşürülmüş durumda. Yılda 120 milyar dolarla beslenen bu korku, insanlığın patlama şeklini alan nüfus artışı ve bunun sonucu olan açlık baktığından sıçrayıp çıkmasına engel oluyor. Her yıl insanlığın gelişmesine ayrıldığı takdirde bütün yarıları sarabilecek güçte olan bu para, suni bir korkuya ayrılıyor.

Açlıkla savaşın birinci kısmı sömürgecilğe karşı savaşı olarak kazanılmış bulunuyor. İkinci kısmı ise barış savaşının kaza-

nılması ile elde edilecektir. Bugün hakların ilki ve en kutsal olan AÇ KALMAMAK, dünyada sürekli bir barışın kurulması ile mümkün olabilecektir. Dünyanın bütün açları bir nükleer savaş için ayrılan yıllık 120 milyar dolara gözlerini dikmiş beklemektedir.

Fransada grevler

İkinci defa iktidara gelişinden bu yana, Fransa'nın içinde bulunduğu şartları kullanarak bir seri zafer kazanan De Gaulle bu ay Fransız madencileri tarafından kesin bir yenilgiye uğratıldı. Gergi, 1 Mart gününde başlayan madencilere grevi belvü bir sonuca bağlanmamış durumda. Fakat, madenlerde başlayan grevlerin diğer sanayi kollarına atılması ve kömür madenlerinde grevin hâlâ devam etmesi; De Gaulle'in sosyal politikası ve grevçilere karşı takındığı hatalı tutumla yakından ilgili.

Fransız madencileri, hemen bütün memleketlerde olduğu gibi, kendi sınıfı içinde bile en ağır yükü çektikleri halde en az ücret ve en az sosyal haklara sahip bir tabakadır. Zaman zaman, başvurdukları çok sert savaflarla bazı haklar koparılabilen madenciler; bu defa bu farklı durumlarını kökünden çözüme çabası içindedir. De Gaulle'in vadettiği sosyal reformları yerine getirmemesi ve artan pahalılık, madencilerin sabrını taşımıştır. Haklarını almak için başka yol kalmasınca madenciler greve başvurdu lar.

Madencilerin greve başvurmadan önce görüşme yolu ile çözümeğe çalıştıkları istekleri; yüzde 11 ücret zammı, 48 saatlik iş haftası ve yılda dört haftalık ücretli izin. Diğer sanayi işçisinin seviyesine çıkmaktan başka bir fazlalık temin edemeyecek olan bu hakların görüşülmesi isteğine işveren ve hükümet yanılmayınca bütün Fransa madenlerinde grevler başladı. Ve sendikaların işbirliği ile yürütülen greve, sadece işçiler değil, şimdiki kadar — böyle anlaşmazlıklarda — daima orta yolcu bir tutum seçen mühendisler ve memurlar da katıldı. Hak savaşında kendilerini işçilerden çok sermayeye yakın bulup ona göre davranan mühendis ve memurların bu seferki tutumu grevlere yeni bir anlam kazandırmış bulunuyor.

İktidarının en büyük grevi ile karşı karşıya gelen De Gaulle, kendisini yenilgiye uğratan kararı kendi eliyle imzalayıp verdi. De Gaulle'in «madencilere elkoyma» kararı, sadece madencileri değil fakat bütün Fransız işçi sınıfını ilgilendiren bir durum yarattı. Ve madencilere el koyma kararı, ücret için yapılan grevi; grev hakkını korumak için «Grev» durumuna soktu. Maden kuyularına gönderilen jandarmalar karşılığında madencileri buldular. Uzun yıllardanberi greve karşı alınması düşünülmemiş olan bu kararın bu sert tepkisi karşısında, De Gaulle'in emri yerine getirilemedi.

Fransa'daki maden grevlerinin esil ve belki de en önemli yanı; De Gaulle'in sosyal reformlarını beklerken birbirinden ayrı düşen sendikaların yeniden birleşmeleri oldu. Ekonomik ve sosyal savaşta başlamış olan bu birliğin daha da gelişip, politik bir demokratik cephenin ilk adımları olması bekleniyor.

Kennedynin dönüşü

Amerika'nın genç Başkanı Güneydeki kız kardeşleriyle her gün biraz daha fazla ilgilenmek gereğini duyuyor. Bundan beş-on yıla kadar Amerika'nın sadece ürünleriyle tanıdığı Latin Amerika memleketleri, şimdi bütün problemleriyle biliniyor. Bu kıtada kalıveden, muzdan, tütünden, şeker kamışından başka insanların da yaşadığı her ne kadar geç farkedildiyse de, bu geçkime onarılmışa çalışılıyor.

Son aylarda bu çalışmaların birini, Başkan Kennedy'nin Orta Amerika Başkanları ile San Jose'de yapmış olduğu toplantı oldu. Ele alınan türlü geçit konularının başında hızlı kalkınma ve küleleri Castro'nun gittiği yoldan çevirmek geliyordu. Kendinden önce gelenlere bakarak, gerçekçi bir tutumu olan Kennedy, San Jose'den dönünce edindiği izlenimleri bir basın toplantısında basına açıkladı. Kennedy, Güney Amerika'nın kapısını çalan komünizme karşı en etkili mücadelelenin buna yol açan sebepleri ortadan kaldırmak olduğunu belirtti. Genç Başkan, bu işin güç olduğunu ayrıca belirtmekten de çekinmiyor. Düne kadar halkını soymaktan başka bir şey düşünmeyen belli bir mütegalibe ve onun temsilcisi idareciler ve onların koruyucusu asker kadrolarıyla bu görüşün ulaştırılıp başarıya götürülmesi gerçekten güç. Bu güç işin başarılması, Amerika için hele Küba'dan sonra tam bir ölüm-kalım meselesi olarak görünmektedir.

İncelenen teklif

Iraklı Kürtler, Kasım rejiminde uzun süren silahlı muhbiriyet savaşının eserini incelemekle meşgul. Kerkük'ün 40 kilometre kuzeyinde bir dağ köyünde toplanmış olan Kürt liderleri, Bağdat hükümetinin ademi merkezîyet tekliflerini görüşüyor. Ve karşı taleplerini kabaca tesbit etmiş bulunuyorlar. Ademi merkezîyeti, muhtariyete götüren bir yol olarak kabul eden Kürt liderleri Irak hükümetinden şunları istiyorlar: Kürdistan'a karşı iktisadi ablukanın kaldırılması, hükümetçe elkonulan malların serbest bırakılması, Kuzey Irak'taki mülki taksimatın tasviyesi, Arap askerlerinin Kürdistan'dan çekilmesi, esirlerin serbest bırakılıp aşi kürtlerin affedilmesi.

İlk görüşmelerden bu yana yeni Irak hükümetinin anlayışla karşıladığı bu taleplerin bazıları yerine getirilmiş bulunuyor. Fakat, tarih boyunca böyle sözlerden usanmış olan Kürtler bu defa bu sözün kesin ifadesi ve yazılı bir belge haline getirilmesini istiyorlar. Irak nüfusunun yüzde 27'sini teşkil eden Kürtler barışçı yollarla bu isteklerini kabul ettirdikleri zaman Irak'a çok daha faydalı olacaklardır.

Son deneme

Bağımsız nükleer bir güç olma sevdasını hâlâ yitirmemiş olan De Gaulle, Afrika'nın genç devletlerinin özellikle Cezayir'in bağımsızlığına saygısızlık etmekten çekinmedi. Sahara'da son yapılan atom denemesi önce bütün Afrikalıları fakat hepsinden çok Cezayirli kızdırdı. Gerçi Fransız sömürgecilerinden yakasını henüz kurtarmış olan bu genç devletin, Fransa ile yapılmış bir Evian anlaşması var. Ve bu anlaşmada bazı askerî haklar Fransaya tanınmış bulunuyor. Bir hakkın tanınması yerli yerinde kullanılması gerektireceğide tabii.

GİTMEDİKİ.. GELSİN..

KORKMAZGİL

Hukuk devletli, sosyal adaletli, grevli, devrimci bir Anayasamız var mı? Var!
Tek dereceli, modern anlamda, gill gibi bir nisbi seçim sisteminiz var mı? Var!

1950'zedelerle 1960'zedelerin, cancağır kuzu sarması oldukları mis gibi bir koalisyon hükümetimiz var mı? Var!
Uşak'ta, Kayseri'de taş tutulurken «Sizi ben bile kurtaramam» dediklerini, Başbakan olunca, «Bakın, sizi ben bile kurtarırım» diyerek saş-saş veren bir Başbakanımız var mı? Var!

27 Mayıs'ta İhtilâlciler safında yer alıp, 27 Mayıs'tan sonra koçbaşı kesilen aslan gibi bir Pala Paşa'mız var mı? Var!

Sokaklar, caddeler dolusu işsiz, köyler, yollar dolusu topaksız köylümüz; apartmanların uykusunu kaçırarak kadar evsizimiz etleri, ekmeçleri, açmaları, pastaçılar ürktecek kadar açımız; hapishaneler dolusu mahkûmumuz; mahkemeler dolusu tutuklumuz; mektepler dolusu imamımız; defterler dolusu ekulsuzumuz; irkımız, turancımız, yobuzumuz; kentleri sık-gırtlak edecek kadar gecekonduumuz; ülkesizli baştan başa saran karanlığımız; bir yatakta beş hastamız; zemheride Bakkent caddelerinde yalmayaklarımız; Vehbi Koç'larımız, Taykentlerimiz, Hacı Ömer Ağa'larımız; toprak ağalarımız, bulvar ağalarımız, yabancı bankalara para kaçırarak milli zenginlerimiz; dış yardım bekleyen açık avuçlarımız yok mu? Birakın şunu bunu, demokrasimiz yok mu demokrasimiz?

Vazar!

Peki, bütün bunlar var da ne diye ikide bir «fasizm tehlikesi», «fasizm geliyor», «fasizm kapımızı çalıyor» diye ştersiniz?

Eğitilmiş esitliği var mı? Emeğe saygı duyuluyor mu? Sömürme sistemi yıkılmış mı? Oy avcılığın anarşisi ağılatılıyor mu?

Peki, ne diye «fasizm geliyor»

diye yaygarayı basarsınız? A be kuzum, a be iki gözüm, a be cancağızım, fasizm gitmedi ki, gelsin! Gitmeyen şey gelir mi?

KAVEL'Lİ DİLEKÇE

Muhterem büyüğümüzün yüksek makamına, Ankara.

Son günlerde cereyan eden Kavel hâdisesinin milli gelire, milli servete, milli menfaate, milli haysiyete, milli milliyetçiliğe, milli ceplere, milli akhâslıma, milli istismara ve hayatta milli tarihimize verdiği zarar ve ziyân gerek sizce ve gerekse NATO, Cento ve Birleşmiş Milletler câmiyasınca malûmdur. Sıraımıza benzettiğimiz hâlde gene de asla ve asla çıkarmak istemediğimiz Grev ve de Toplu Sözleşme Kanununu zorla çıkartılmak için cür'et edilmiş bu menhus hareket, milli itibarımız, milli şerefimiz, milli namusumuzu düvel-i cenebiye huzurunda beş parak etmiş olup, bundan böyle dış yardım almamız sureti kat'iyede engellenmiş bulunmaktadır.

Havaların ısınmasıyla birlikte başını deliğinden çıkarmak üzere bulunan özel sektör yatırımları maalesef bu Kavel hâdisesi sebebiyle tekrar ve ebediyen deliğinden çekilmiş bulunmaktadır. Bundan da anlaşılmalıdır ki, bu memleket, bu memleketin amefesine grev hakkı verilemez. Grev hakkı verilecek olursa, milli gelir, milli servet, milli haysiyet ve serâ ayaklar altına alınacak ve bizlere çok yazıklar olacaktır.

Netice-i talep:

Bu itibarla menhus Kavel hâdisesine bakarak ve de ibret alarak, amefese ve teçkiye grev hakkı verilmemesini verecek olursa, biz üç-beş zübükü kaftımızla sureti kat'iyede hâkân bulunmayacağımızı en derin hümmetlerimizde ve def'aten, teyiden mükerren arz ve talep ederiz.

Zübükoğlu Zübük I
Zübükoğlu Zübük II
Zübükoğlu Zübük III
Ve devamı 35 Zübük

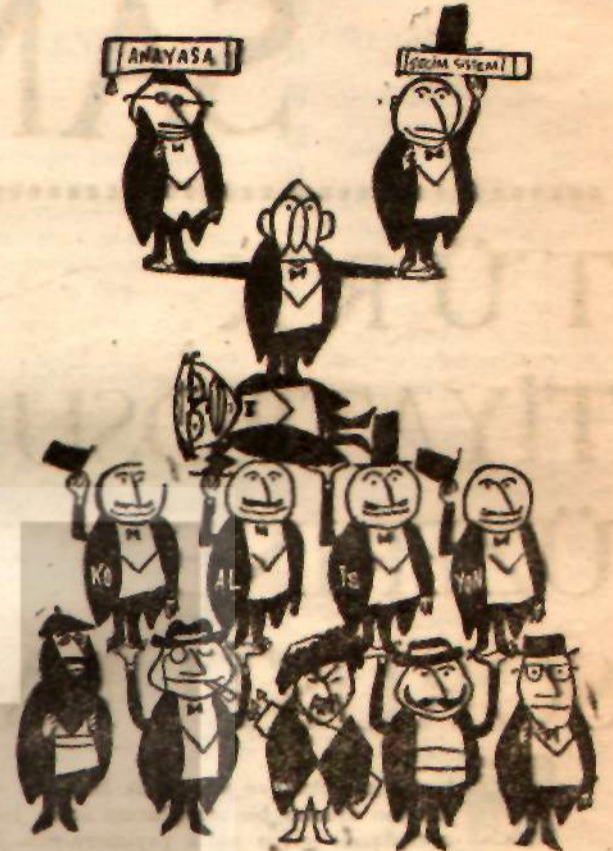
Not: Bu dilekçenin bir sureti halkın emkârı umamiyesine sunulmak üzere aşırı milliyetçi bir gazeteye gönderilmiştir.

MİNARE TOHUMU

Celâl Bayar'ın sağlık raporunu Adil Tıp onayladı. Celâl Bayar bugünlerde tabiiye edilecek. Dediklerine göre, Kayseri'den helikopterle Ankara'ya getirilecekmiş, oradan da İstanbul'a gidecekmiş.

Helikopter deyince aklıma geldi: Hani, hatırlar mısınız. 1950'de Celâl Bayar, Cumhurbaşkan olunca, helikopterle doğlandı. Acaba yamıyor muyum? Ne raslandı, değil mi? Bak şu feleğin işine! Hatırla, o zaman kendisine «Helikopter Celâl» demişlerdi. Acaba yamıyor muyum? Bak şu dünyanın işine!

«Hükümet, Vatikan'da bir villa satın aldı» deniliyor. Belki de İhtir. Ama, Vatikan devince aklıma geldi: Hani, hatırlar mı?

Şimdi vaktiyle Celâl Bayar, Papa'nın elini öpmüş, onunla birlikte halvete çekilmişti. Acaba yamıyor muyum? Bak şu dünyanın işine!

Adalet Bakanı da diyor ki: «Bayar, her vatandaş gibi dileği yere gidebilir, tabii yok.» Gidebilir deyince aklıma geldi: Kimbilir, belki de Celâl Bayar Vatikan'a gidecektir, ha? Olmaz deme, olmaz olmaz!

Diyorlar ki: «Hükümet, Tebbirler Kanununu ihlâl ediyor. Vatan haini diye yargılananları sokağa bırakıyor. Demek ki bunlar vatan haini değilmiş. Öyleyse vatanseverdirler. Peki ama şey... Peki, Yassuda mahkemesinin masraflarını kim ödeyecek?»

Tabii, bütün bunlar lâf! Millet'in işi gücü yok, uzum günde laf ebeliği yapıyor..

Adamın bir ilk olarak kasa baya imiş. (Şimdilerde değil, vaktiyle) Dolurken, gözline minare ilişmiş. Hemen oracıktaki bir bakkala sormuş:

— Hemşerin, nedir bu?
— Ona minare derler, demiş bakkal.
— Peki, nasıl yaparlar bunu? Bakkalın muzipliği tutmuş:
— Onu yapmazlar babalık, demiş, ekerler. Tohumu vardır onun; ekersen tarlaya, iki ay sonra nah bu kadar olur.
— Hele ver bakalım şundan, demiş, biz de ekelim.

Bakkal tutmuş, adama varmış kilo havuç tohumu vermiş. Nasıl ekileceğini de bir güzelce anlatmış. Adam tohumu çıkılmayıp köye dönmüş, tarlaya saçmış vermiş suyu.. Bir gün, beş gün, bir ay... Bakmış ki çıkacak yok minarenin. Hele şunu bir eşip de bakayım, demiş. Eşmiş ki, yere doğru bir kank uzanıyor.. Hemen bakkala koşmuş:

— Hemşerin, demiş, bir yanışık var bu işte. Benim minareler hep yere doğru gidiyor, niye ki?

Bakkal gevrek gevrek gülmüş: — Merak etme babalık, demiş, herkesin minaresi göğe doğru uzamaz, kiminki de yere doğru uzar. Herhalde ters diktin tohumu..

OKUMUŞLARA TEST

«Ekonomi ve sanayinin korunması için ziraata önem verdik. Müstahsilin korunması politikası her tarafta fayda verdi.»

Menderes
Alcan
Feziloğlu
Çelikbaş

«Memlekette gözle görülür bir kalkınma vardır. Bu yıl inşaatın fazlalığı dolayısıyla ithalat yapılarak piyasa sanım isteği karstlanacak.»

Melen
Çelikbaş
Menderes

«Vergi zammını yapmanın bir sebebi de vergi sisteminizin adaletsizliğidir. Biz fakir vatandaşın daha çok vergi almaktaydık.»

Menderes
Polatkan
Melen
Feziloğlu

Not: Bilir bakalım bu sözler hangisinin? Bilene Allah akli versin.

GEH BİLİ BİLİ

Ekrem Alcan'ın radyo konuşması:

— Özel sermaye gece, gece, geel! Gel kuzum gel, gel şekerim gel, gel nazım gel, gel balım gel! Gel ki sana horoz şeker alayım, ciklet alayım, balon alayım, gel! Gel tontonum gel, gel nononum gel, gel tosunum gel! Benî mahcup etme güüm, gel!

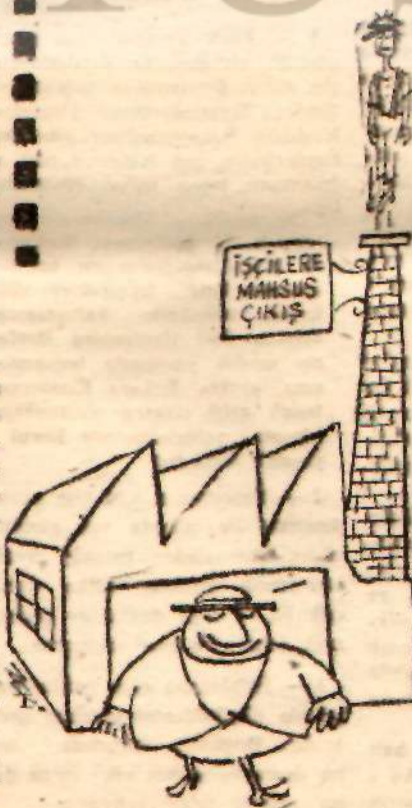
TUTUN, KALKINIYORUZ!

Tercüman gazetesinin noterli tıraşı 183 binmiş!.. Memleketi bu seviyeye çıkaranlar nur içinde yatsınlar..

İŞLER AÇILDI

Radyo onarıcılarının gün doğdu.

— Allah razı olsun İsmet Paşa'dan, diyorlar. İsmet Paşa radyoda konuşmağa başıydı. İsten gözümler açılıyor. Tıpkı 1960 Mayısından önceki gibi kazanımız yolunda maballak.

SANAT- EDEBİYAT

TÜRK TİYATROSU ÜZERİNE SORUŞTURMA

Tiyatro sahipleri ve rejisörleri arasında «Türk Tiyatrosu üzerine bir soruşturma açtık. İlk üçünün cevaplarını geçen hafta yayınlamıştık. Diğerlerinin cevaplarını da bu sayımızda bulacaksınız. Tiyatro sahib ve rejisörlerine şu soruları sorduk: 1 — Türk Tiyatrosunda gün geçtikçe bir değişme ya da bir ilerleme görüyor musunuz? Türk Tiyatrosunun ilerlemesi neyle bağlıdır? 2 — Repertuarınızı hangi ilkelere göz önünde bulundurarak hazırlarsınız? 3 — Tiyatronuzda, rejisör, dramaturg, aktör ve işçiler yönünden yeni bir anlayış gerçekleştirmeğe çalışıyor musunuz? 4 — Gelecek yıl tiyatrosunuzda, toplumcu ve ilerici yazarların eserlerine yer verecek misiniz? Örneğin Brecht'in eserlerine... 5 — Hangi tiyatrodan yanasınız? a) Eğitici halk tiyatrosu; b) Eğlence tiyatrosu.

Soruşturmayı yapanlar: Leylâ Erbil — Selma Tükel..

Salim Alpago

1 — Türk Tiyatrosu gün geçtikçe kemiyet bakımından çoğalmaktadır. Bu, düne nazaran sevilecek bir yöndür. Kevfiyet tarafına bir göz atacak olursak, bu ticari bir hududun ötesine geçmemektedir ki, bu da devlet yardımından yoksun ve ağır vergiler arasında ezilen özel tiyatro roller için tabii neticelerdir.

Türk Tiyatrosunun ilerlemesi için, bence iki yol vardır. Birincisi, özel tiyatroların üzerindeki türü vergi yükünü hafifletmektir. İkincisi, özel tiyatroların sanat gücünü yükseltmek için, bu tiyatroları sanat otoritesi olan bir müessesenin kontrolüne tâbi tutmak yani sanat için çarpışan sanattan başka her şeyi, sırf para kazanmak için yapmayı mübah göreni birbirinden ayırd etmektir.

Ayrıca, sanatçıyı sırf para kazanmak için en zellil bir şekilde istismar etmeye kalkan canavar patronların elinden kurtarmak lâzımdır.

2 — Bu sorunun cevabını, müs takil bir tiyatro binasına ve gerçek sanat ve iş yürütecek elemanlara sahip olduğum zaman verebilirim.

3 — Bir tiyatrosunun muayyen ilkelere sahip olup, repertuar va-

abilmesi için, bulunduğu toplum da bir ortam bulabilmesi şarttır. Ayarsız saat işleyemeyeceği gibi, zevki, kıratı bilinmeyen bir toplum içinde rastgele bir yön tutmak da yeni bir tiyatro için yanlış yoludur kanısındayım.

4 — Gelecek yıl belki bir Türk oyunu, belki bir Japon veya Çin oyunu veyahut Brecht oynayacağız. Fakat hiçbir zaman tiyatroyu bir siyaset panayırı haline getirmeyeceğimi şimdiden söyleyebilirim. San'at, sanat içindir. Politika politika için, ticaret ticaret için olduğu gibi.

5 — Eğitici ve eğlendirici tiyatro da bir toplum için iki elzem unsurdur. Düşüncesiz bir gülümseme, ne kadar gamsız ne aptalca ise, gülmesini bilmeyen bir kafanın düşünmesi de, o nisbette kararlık, faydasız ve hatta zararlıdır. San'at ve sanatçı politik düşüncelerin, politik tahditlerin esiri oldukça, üveyane elinde büyüyen bir çocuk gibi normal inkişafını ve samimi yaratma gücünü geliştiremeyecektir.

Yıldız Kenter

1 — Tabii var. Bundan sonra ki ilerlemeyi, iyi yazar, oyuncu ve seyirci arasında gerçeklere sırtını dönmemiş bir anlayış birliği-

ne varılmasına bağlı görüyorum.

2 — Seyirciye saygı, oynaya-
cağımız oyuna saygı, kendi-
mize saygı.

3 — Evet. Fakat, bunu yapaca-
ğız demektense; yapmak ve gös-
termek daha akıllıca ve doğru
bir iş olmaz mı?

4 — Bir yazar toplumcu ve
ilerici olduğu için değerli olmaz.
Değerli olduğu için toplumcu ve
ilerici olur. Biz değerli yazarlar
oynamak istiyoruz.

5 — Tiyatrodan yanayım. Ben
ce eğitici olduğumu iddia eden kö-
tü tiyatrodan, ödevini iyi yapan
bir eğlence tiyatrosu daha fayda-
lıdır.

Beklan Algan

1 — Kötüye doğru ilerliyor.
Halka burjuva tiyatroları yoluyla
bakımlık getiriliyor. Bir yerde bu
ilerleme de sayılır çünkü bu bak-
ımlıktan uyuşukluktan kalkar bir-
gün bu halk, uyanır. Ama bizler
en iyi niyetlilerimiz bile böyle ge-
ri bir topluma karşı dolaylı, eğiti-
ci bir sanat gücü olan tiyatrosun
sorumluluğunu, fonksiyonunu ye-
rine getireceğimize halkı sömür-
meye kalkıyoruz. Güldürüp, eğ-
lendirip, sanki posasını çıkarıp
evlerine gönderiyoruz onları. Sa-
natın toplumdaki rolü düşünülür
se hiç bir şey yapmıyoruz biz.

Nasıl mi ilerlenir?

Kozmopolit şehirden, merkez-
den birşey verilmez artık bu hal-
ka. Buradan dışa değil, dıştan içe
bir tiyatro düşünüyorum. Bölge ti-
yatrosu. Ama bir bölgeden başla-
yarak. Nasıl başlayarak kitaplıkla-
riyle, kahvehanelere dolmuş hal-
kın tiyatro konuşmalarıyla, evlere
dek girmiş tiyatro sözcükleriyle
bölgenin kendi tiyatrosunu kendi-
si yaratmasıyla. Bugün tiyatro es-
kiden olduğu gibi kendinden yük-
sek sınıfın takdirini alkışını istiy-
yor, onunla yetiniyor. Burjuva ti-
yatrolarıdır bunlar, bireyciliğin
yenilemediği bir ülkenin tiyatrosu.
Herhalde asıl ödev gene devlete
yeni bir eğitim sistemine geçmeye
düşüyor.

2 — Bu soru daha çok özel ti-
yatrolarda karşılık bulabilecek bir
soru. Şehir tiyatrosunda başka yol-
lara dayanır repertuar meselesi.
Doğrudan doğruya beni ilgilendir-
mez.

3 — Yukarıdan bu yana söyle-
diklerim yeni bir yöntem gerekti-
ğini ortaya çıkarıyor. Bütün bu
şgeler: rejî, dramaturg, aktör ve
işçiler ancak bir arada bireycilik-
lerini unutmuş, bir bütün olarak
işleyince olumlu bir etki yapabile-
cektir. Bu yaratıcı güçleri ayrı ay-
rı eğitmek gerek.

İşçilerin tiyatrosundaki hall
korkunçtur. Onların kulis, arka-
sındaki çalışmalarıyla bir eserin

ortaya çıkmasında en az yazar ka-
dar payları vardır. Ama o denli
eğitmeden yoksun bırakılmışlardır
ki durumlarının şuuruna varma-
dan çalışırlar.

4 — Ne diyorsunuz siz? Onlara
yer vermek gerek, hele bizim top-
lumumuzda! Çünkü bu toplum ta-
rihi gelişimi düşünürseniz bir ye-
re kadar gelmiştir de. Hiç değil-
se bugün bizim onlara verdiğimiz
bulvar tiyatrolarının ötesine geç-
me durumuna gelmişiz ama biz
tutup öccüllük ödevini yapacağı-
mıza halkı listelik eteklerinden ge-
riye doğru çekiyoruz.

Örneğin Brecht bizim toplum-
muz için biçim ve öz olarak biçil-
miş kaftan. Bizim değil bütün
dünya tiyatroları için. Amerika
için de, Amerika, sanıyor musu-
muz ki, ileri tiyatrolu bir ülke-
dir. Türk Tiyatrosu nasıl olmalı
kimleri oynamalı, ne yapmalı di-
ye seminerler açmalı bu ülkede.
Oysa gidiyoruz tiyatroya, iki saat
yitiriyoruz, elin dedikodusuyla.

4 — Hangi tiyatrodan yana o-
lurum, milleti eğlendirme kan-
dırma tiyatrosundan yanar!

Yalnız anlaşılmasını tiyatro bir
şeylev kürsüsü değildir. Şüphesiz
gene eğlenerek, gülerken, ya da
ağlayarak verilir söylediğim tiyat-
ro seyirciye. Ama demagojiye kal-
kılrsa bu işin içinden çıkılmaz.
Efendim tiyatro iyi olduktan son-
ra eğlence tiyatrosu da olur, eği-
tim tiyatrosu da vs., gıdıklama
tiyatrosuyla sömürmeyle milleti-
işte Brecht. Gerçek tiyatro bu-
dur.

Münir Özkul

1 — Türk Tiyatrosunda göze
görülür bir ilerleme kaydedilmi-
ştir. Özel Tiyatroların çoğalması,
Şehir Tiyatrolarının Üsküdar,
Kadıköy Saraçhanebaşı gibi bö-
lünmelerinden çok iyi randıman a-
lınmasını buna misal gösterebi-
liriz.

Türk Tiyatrolarının ilerleme-
si, bölge tiyatrolarının kurul-
masına, özel tiyatrolara yük-
lenen vergilerin kalkmasına,
lâyıkça özel tiyatrolara Devle-
tin maddi yardımında bulunma-
sına, ayrıca Ankara Konservatuar'ı eşit tiyatro okullarının
birçok şehirlerimizde kurul-
masına bağlıdır.

2 — Yaşamamız için gise prob-
lemimiz ön plânda yer almak-
tadır. Bu yüzden tutmuş piyes-
leri tercih ediyoruz. Halka daha
çok iyi ve tatlı dakikalar geçirt-
mek amacı ile eser seçiyoruz.

3 — İmkânımız olsa bunlar ön
plânda düşünülmesi gereken sev-
lerdir. Bugünkü durumda, ne
bir dramaturgumuz var ve ne de
bir rejisör beshiyebiliyoruz

4 — Su durumumuzla hiç bir
şey söyleyemeyiz. Burada, bu bi-
nada kalıp kalmıyacağımız bile
belli değil. Bir binamız olmadı-
ğına göre böyle şeyleri düşünüp
etrafı olarak detaya inemeyiz.

5 — Ben tiyatrocun olarak eği-
tici halk tiyatrosundan yanayım.
Ama halkı seviyemize çıkarama-
dığımızdan dolayı, halkın sevi-
yesine inmek için de bir takım
aşağılık şeyler oynamak zorun-
da kalıyoruz.

Gülriz Surûî
Engin Cezar

1 — En belirli değişiklik ti-
yatro sayısının artması. Ayrıca
özül, sağlam oyunlara yöneliş de-
var. Bu kadar çok tiyatrosun se-
yirci bulması da bir ilerleme. Se-
yircide ve tiyatrolarda karşılıklı
bir gaba var. Tiyatrolar sağlam
oyunlar vermek için direniyor,
seyirci de buna ayak uydurmağa
çalışıyor. Bütün tiyatrolar bu
yola girerlerse daha da büyük bir
gelişme olabilir.

2 — Türk Tiyatrosunun geli-
mesi Türk Tiyatro yazarının ye-
tişmesine ve eğitimden geçmiş o-
yuncuların çoğalmasına bağlı. Bu
eğitim tiyatrodan ayrıkla ya da
tiyatro öğrenimiyle olabilir. Avrı-
ca değişik grupların hem kendin-
göstermesi, hem de değişik çalı-
malar görmesi bakımından ulus-
lararası temaslara katılması gerek-
li bizzet.

3 — Her çeşit örneği - klasik,
öncü, müzikal, fars gibi — seyir-
ciye sunmayı gözönünde tutuyor-
ruz.

4 — Bu sorunun cevabı oyuncu
teknisyen sendikalarının kurulma-
sıdır. Ancak bundan sonra yeni
bir anlayışı gerçekleştirmek müm-
kün olur.

5 — Brecht çok beğendiğimiz
oynamayı çok istediğimiz bir ya-
zar. Teknik olanaklarımız elverdi-
ği zaman Brecht'i oynayacağız.

6 — İyi tiyatro bu ikisini bir-
leştiren tiyatrodur. Biz ondan ya-
nayız.

GENÇ AŞIKLAR

Rekin TEKSOY

Genç Aşıklar (La ragazza con la valigia - Valizli kız) - Reji: Valerio Zurlini - Konu ve Senaryo: Leo Benvenuti, Enrico Medioli, Giuseppe Patroni - Griffi, Valerio Zurlini - Fotograf: Tino Sanroni - Müzik: Mario Nascimbene - Montaj: Mario Serandrei - Oynayanlar: Claudia Cardinale, Jacques Perrin, Romolo Valli, Corrado Pani, Renato Baldini - Yapım: Titanus (Roma) - S.G.C. (Paris) adına Maurizio Lodi - Fe.

Bir rastlantı, bir erkekle bir kadını, karşı karşıya getirir günün birinde. Koşulların elverişsizliğine, engellerin yol vermezliğine aldırmayan erkek kadına bağlanır. Ama da ha mutluluğun eşğine bile erişmeden, engeller kendilerini duyurmaya başlarlar. Engel kimi kez yaş farkıdır, kimi kez ayrılıktır, kimi kez ana babadır, şudur, budur. So nuç hep aynı olur. Kadın denli ilgi duyarsa duysun er keçe, «Olmaz» diyebilme gücünü buluverir kendisinde. Köprüleri atar. Yaşamaması sevgilerin öldüresi burukluğu ile başbaşa kalır erkek. Yeryü zü, yeryüzü olan beri böyle süregelmiştir bu. Böyle de sü regidecektir.

Zurlini Genç Aşıklarda yu kardaki tema ile, San Fredi - ano Kızları'nın (Le ragazze di San Frediano) duygusal evrene nize döndüğü yeniden. Deli - kanlılığı eşğindeki Lorenzo' nun (Jacques Perrin) en iç - ten, en duygulu tutkusunun kaçınılmaz sonucunu ozansı bir ustalıkla veriyor.

Genç Aşıklar, on altı yaşın daki bir erkeğin kendinden altı, yedi yaş büyük bir kadı na bağlanışının ve bu ilişkinin sonu olmadığını sezen kadı -

Claudia Cardinale
Yasak sevgiler peşinde

nın, gerçeği karşısındaki erke ğe kabul ettiğinin öyküsü.

Orson Welles bir ayarının - da sinema sanatçılarını çeşitli bölümlerde toplar. Arı sine macılar, yaratıcılar, öykücü - ler, ozanlar, eğlendiriciler di - ye. Ozanlar kuşağın Chaplin' den başlatıp, Murnau, Renoir, Flaherty'den geçirecek De Si - ca'ya vardırı. Zurlin de böyle sinematografardan. De Si - ca'nın duygusal ozanlığını sür dürecek, belki de daha ötele ra götürecektir güçte.

Zurlini'nin en tutarlı yönü sinemanın her şeyden önce gö rüntü sanatı olduğu gerçeğini unutmaması. Konuşmaları a - zaltmağa çalışarak, özellikle ruhbilimsel belirtileri, görün - tülerle anlatması. Ses olanağ ının, söz öğesini arka plana i - tip, görüntüleri değerlendire - mede müzikten yararlanması. Genç Aşıklara yaklaşık olarak yirmiye yakın şarkı serpisti - rilmiş. Seçilen parçalar mü zik öğesinin Zurlini'de, görün tülerini yorumlayan bir güç ta - sidiğini isbat edecek nitelik - de. Örneğin Lorenzo'nun, Ai - da'ya (Claudia Cardinale) ke - limelerle dökmeye çalıştığı sevgi - ni, Verdi'nin aynı adı taşıyan operasının «Celeste Aida» baş lıklı aryası ile açığa vurduğu bölüm hem görüntü - ses uyu mu, hem de görüntülerin an latım gücü bakımından usta - ca dokunmuş. Zurlini'nin övü lecek bir başka yöne de, Clau dia Cardinale'yi, özellikle de niz kıyısındaki bölümlerde, plâstik bir öge olarak ele almış ve çevreye uydurmuş ol - ması. Doğanın güzelliğine in sanını ekleyebilmiş olması. Bunun dışında Claudia Cardinale'nin başarılı bir oyuncu ol duğunu ileri sürmek zor. Jac ques Perrin'in, ilk gençliğin çekingenliklerini, tutuklukla - rını, durumsamalarını canlan - dırışı ise kusursuz. Senaryoda Lorenzo'nun işlenişinin aksak sız oluşuna karşılık, öbür er kekle davranışlarında aşırı lığa kaçıyorlar. J

KAVANOZ

Bön kuş kanatlarını usulca kötürümlerdi
Çıtı çıkmıyor uyuntu göğermelerin
Pıtrak gibi güzelliğin
Dedi evcilliğimi neyle körüklemeli

Çıt yok

Hep kara, karanlığa çattılmış o küs pencereleri
Bu ödünç barınak mı bizeil denize bakan
Sıcacık rafta bir ılık kavanozda üreyen
Süs balıklarına yem tathisu pıreleri

Çıt yok

Bunlar hep yazda hırka örgüleri
Su donar avucunda bir yalnızın
Bir çürük sicim bir kördüğüm o aşka kangalında

Çıt yok

Karışır, ıştır da.

Metin ELOĞLU

TEDİRGİNİN BİRİ

1948 denberi yayımladığı şiir kitapları, bir antoloji başlangıcı, umutlu bir roman denemesi (Karapürçek, Varlık Yayınevi, 1953) ve son yıllarda Türk Dil Kurumundaki olumlu çalışmalarıyla tanınan M. Sunullah Arısoy, bu adla bir kitap yayımladı. (Arı yayıncısı I, Ankara 1962, 78 sayfa, 250 kuruş).

Yazarı, eseri için «uzun hikâye» sözünü kullanmış. Bu nitelime bana anlamsız göründü. Oledenberi küçük hikâye, büyük hikâye sözlerine alışık olduğum için mi yadırgadım? Hayır. Şüphesiz bu sıfatlarla yazının sayfa sayısını anılamak istemiyorduk. Hikâ - ye konu olan kişinin, ya da kişilerin ha - yanlarından seçilen zamanın, onların yaşama serüvenlerinden alınan bölümün küçüklüğü ne, büyüklüğüne anıyorduk. «Uzun hikâ - ye», tek boyutlu bir aşırıya gitmenin, gerek - siz bir söz kalabalığının, - gerçekten kitapta yer alan - çeşitli tekrarların işareti gibi gö - ründe bana, bir de şunu yadırgadım. Dil Kurumunun sıcak bir gönüllüsü olan yaza - rın, şüphesiz düzeltilmesini kimseye bırak - madığına inanmak istediğim kitabında, ba - za imia yanlışlarının görmemiş olması. Örne - ğin hiçbir kelimesi, hep «hiç bir» şeklinde yazılmış. (7-8) Neden?

Adsız bir kişi; bıkır - bekâr, işsiz güçsüz takımından, yalnız, tembel, pasaklı, düzen - siz, geveze, kendini toplum kurallarının di - şında sanan, ama toplum kurallarının ne olduğunu bile bilmeyen, iş bilmez, beceriksiz, ukala, kaçak, korkak, kadınsız, aşksız bir kendini doyuran. Önce bir sarhoşluk ge - cesinin dil pası, vücut kırıklığı, mide bozuk - luğu, gecikmiş sakalı ile ilk sayfalara giri - yor. Sonra ağşamın güzelliği, traş olmanın gereksizliği gibi sudan konularda sözümona

felsefeler yaptıktan sonra birdenbire gerçek siz bir sevgi ve cinsiyet dünyasına dâhıyor. Son bölümde nedensiz, nasılsız bir oldu bit - tiyle kendine kıyıyor. Hikâye kahramanını tedirgin bile sanmıyorum; bir yeri yok ki rahatı, düzeni kaçmış olsun. Gerçekten bir yeri yok bu kişinin. Ne bu hikâyede, ne bi - zim hayatımızda. M. Sunullah Arısoy, bu yapma kişiyle taklit bir bunalmış edebiyatı - na girişlerin saçmalığını mı alay konusu yapmak istemiş? Onu da anlamadım.

Madame Bovari, Therese Raquin, Bihier., Çocuksuz ve dengesiz evliliklerin bu aşk kurbanları; ne «bugün annem ölmüş» diye - «yabancı» Meursault; ne «bulantı» nun eiki - si, ne Kafka tutumu, hatla ne de A. Miller'in «Uygunsuz» ları, «Tedirginin Biri» ni açık - lamaya elverişli. Bu hikâyeyi, Sunullah Arı - soy'un çok eskiden düşünmüş olduğu bir ilk gençlik sıkıntısının vazeçilememiş anışı olarak sayıyorum. Bir yaşamayı ve eğlen -meyi sevme, yaşayanlardan ve mutulardan kaçınma; bir kadınsızlık, aşksızlık sıkıntısı, bir aşk ve kadın adından bakınlık, bir yak - nızlık acısı, bir kalabalıklardan kaçma; bir insanları sevmek, onlara koşma, bir en yakın dostlarıyla bile alay etme, bir yığın tutar - sızlığın ortasında başsız, sensüz özentili is - yan konuşmaları, maksatsız başboşluklar, hasetler, yoksunluklar içinde en sonra bir karasevda saplantısı.

Hiçbir yere, hiçbir şeye tutunmamış bir yaşayan adam ve onun kısır serüveni. «Tedirginin Biri», yazarının - belki de iler - de - yazmamış olmayı yeg tutacağı kitaplar dan biri. Ama ortaya çıkmışığı, söylenmiş, bitirilmiş, harcanmış bir sıkıntının boşalma - sı olarak belki de onu düşüneni uzun zaman içinde taşıyacağı bir düğümden kurtardığı için faydalı olacaktır.

Rauf MUTLUAY

haber

SERGİLER

Avrupanın çeşitli şehirle - rinde açılacak olan «Çağdaş Türk Resmî» sergisi için bir süre önce bir komite ku rulmuş ve eserlerin seçilme si için Fransa'dan tanınmış eleştirmeci Jacques Lessaig ne çağrılmıştı. Şimdi seçin işi yapılmış ve eserler tes - bit edilmiş bulunuyor. An - cak bu konuda pek çok dedi kodu yapılmış ve seçimin gelişigüzel ve etki - altında yapılmış olduğu hakkında ki söylentiler alması yürü - müştür. Haber aldığımız göre bu sergi Avrupa'ya gö - türülmeden önce İstanbul da da açılacak ve söylenti - lerin doğruluğu o zaman iyi ce anlaşılacak olacaktır.

Son günlerde Türk Al man Kültür Derneği salonun da ve Belediye Şehir Galeris - inde çeşitli resim ve hey - kel sergileri açılmıştır. Bun lar arasında kayda değer o - lanlar Avni Mehmetoğlu - nun toplumsal eylemleri iz - leyen figüratif resimleri Şe hir galerisinde, Cevdet Altu - ğun soyut resimleri ise Türk Alman Derneği gale risinde sergilenmiştir. Başa - rılı bir seramik sanatçısı o - lan Cevdet Altuğ resim ça - lışmalarında vasatın üstüne çıkamamıştır.

İstanbul Tatbiki Güzel Sanatlar okulunda başarılı karikatür sanatçılarımızın eserleri sergilenmiş bulun - maktadır. Sergiyi okul ida - resi ve talebe birliği müs - tereken düzenlemişler ve Ali Ulvi, Ferruh Doğan, Ne har Tülek, Semih Balçoğ lu, Tonguç ve Turhan Sei - çuk bu toplulukta eserleri yi le vermişlerdir.

EDEBİYAT

Tanınmış romancımız Ya şar Kemal'in «Orta Direk» i ve ayrıca üç kitabı Fransa' - nın en büyük kitabevi «Gal - limard» tarafından basıl - mak üzere alınmıştır. İngiliz cesini ilerletmek için Lond rada kalan Yaşar Kemal'in başka eserleri de İtalya'da yakında basılacaktır.

TIYATRO

Dünya Tiyatro Günü o - lan 27 Martta, Küçük Sahne sanatçıları, İstinyedeki kab lo ve Elektik Fabrikası iş çilerine parasız olarak bir temsil seyrettireceklerdir.

Aynı gün, bütün dünya ti yatroları bir bayram hava - sına bürünecek ve ülkemiz de de bugüne katılacak o - lan Küçük Sahne sanatçıla rı «Aklın Oyunu» yla Kavel işçilerine iyi bir gün geçirte ceklerdir.

Milletler tiyatrosunun açılı ş gününe rastlayan 27 Mart ti yatro para ve imkân bu lup da gidemiyen halk top - luluğuna, tiyatrosunun anlam ını öğretmek, özellikle hiç tiyatroya gitmiyen ve tem - silleri görmeyi günah bilen leri tiyatrolara çekmek a - macı güden bir gün olarak kutlanacaktır.

Necatî Cumalı Apollinal - re'den yaptığı şiir çevirileri ni bir kitapta toplayacak. Öte yandan Cumalı'nın Mi - ne adlı oyununun İtalyanca ya çevrilmesi tamamlanmış tır. Mine yakında İtalyada basılacaktır.

NASIL MI GELİR?

dam affedersiniz - ayakyo-
lundaymış. İçerden kilimli ka-
pı kendiliğinden açılıp içeri
birisi girmiş

— Canını almaya geldim... de-
miş.

— Sen kimsin?

— Ben Azrailim!...

— Aman bre... Böyle yerde can
almır mı, amma da uygunsuzluk...
Hem birdenbire geldin, buna bas-
kım derler... İnsan gelirken kapıyı
vurur, öksürür, öh ö der.

Yalvarmış, yakarmış, sayın Az-
rail'in de yumuşak bir zamanına
gelmiş olacak ki,

— Peki, demiş, bir dahaki sefere
haberli gelirim.

Aradan yıllar geçmiş, gel zaman
git, zaman, adam yataкта iç çama-
şırı değiştirirken Azrail damlamış:

— Eeee, ben geldim...

— Ne istiyorsun?

— Canımı...

— Hani seninle anlaşmıştık ya,
haber verecektin gelmeden...

Azrail o zaman,

— Senin, demiş, filân zaman ha-
şın ağrımış mıydı?

— Hem de nasıl, dört yıl çıktım
o baş ağrısın.

— Sana şu tarihte otomobil çarp-
mış mıydı?

— Haaa, evet... O yüzden altı ay
hastanede yatım da sakat bile kal-
dım.

— On yıl önce fitik, sekiz yıl ö-
nce de prostat ameliyatı geçirdin
mi?

— Evet, ama sen nerden biliyor-
sun bunları?

— Ağzında tek sağlam diş kal-
madığı için, beş yıl önce takma diş
yaptırdın mı?

— Evet, doğru...

— Üserin var mı? Ellerin titri-
yor mu?

— Evet, evet.

Azrail o zaman,

— Bre vurdumduymaz, diye ba-
ğırmuş, hâlâ bana haber vermedin
diyorsun, senin gibisine ben başka
nasıl haber verecektim? Azrail ge-
liyor diye davul zurna mı çaldir-
tacağım... Yıkıl!

İmdi!!!...

KOLAY GÖRMEYEN AYDIN

Sayın Doçent Turan Güneş Hare-
ket'teki «Faşizm Tehlikesi» başlıklı
yazısında, Sosyal Adalet'in çıkışını
kutluyor, sağolsun... Bu incelikten
sonra da şöyle yazıyor:

«Dergi başyazısında «Faşizm
tehlikesinin elle tutulur, gözle
görülür hâle geldiğini» söylüyor
ve bütün ilericilerin dayanışma-
ları ile faşizmi sindirecek etkin
bir kuvvet hâline gelmelerini ist-
iyor... Yazar herhalde bu kadar
gözle görülür hâle gelmiş bulu-
nan bir tehlikenin nedenlerini
ayrıca göstermeği zorunlu say-
mamış ama, benim gibi gözü ko-
lay görmeyen vatandaşlara bu-
nu daha açık göstermek herhalde
yararlı olur.»

Turan Güneş alçakgönüllülüğün-
den gözünün kolay görmediğini söy-
liyorsa da, gerçek demek istediğini
de anlatıyor: «Benim gözüm kırk
arşından sineğin gözüne kaçan kir-
piği seçer, ama siz şeyi beş görüyo-
sunuz.»

Sosyal Adalet yazarları, burun-
larının tã ucuna gelmiş faşizmi gö-
remeyenlere, bunu anlatacak, gös-
terecektir elbet. Bir bir tarihte bir
kaç arkadaş deniz kıyısında bir kah-
vede oturuyorduk. Arkadaşlardan
biri, gözünün çok kuvvetli olduğu-
nu, bilmem kaç metreden neleri se-
ğebildiğini anlatıp dururken, başka
bir arkadaş,

— Peki öyleyse, dedi, şu kargıdan
gelen geminin adını oku bakalım...

Gözünün çok iyi gördüğünü id-
dia eden arkadaş ayağa kalktı, eli-
ni alınma siper edip, gözleriyle sağ-
dan sola ufku taradı, denize baktı,
baktı, baktı, sonra,

— Gemi mi geliyor? diye sordu.

Çok eskiden gördüğüm bir karı-
katürü de hiç unutamam: Gemi ka-
raya bindirmiş, ağacın dalları kap-
tan köğkünün camını kırıp kaptan-
ın kafasına çarpmış, kaptan o za-
man bağıyor:

— Karaaa!

Gerçek aydın kişi, yarını bugün-
den görüp gösterebilendir. Tã gö-
zünün içinde dal budak girdikten
sonra «Karaaa!» diyenler de var-
dır.

ŞAKA BERTARAF

Sayın Turan Güneş diyor ki:

«... Ortada ne karagömlükler
var, ne de faşist partiler. Böyle
niyetleri olduğu söylenen kişi-
leri bile vatandaşların ciddiye al-
dıklarını söyleyemez. E, nerede
bu faşizm tehlikesi?...»

Bir takım yazarlar vardır, bayağı
ciddi ciddi yazarlar, sonra da ya-
zılarının bir yerinde «şaka berta-
raf» deyiverirler. İnsan şakar: «De-
mindenberi okuduklarımız şaka mıy-
dı? Oysa şakaya benzer hiç bir ya-
nı yoktur yazdıklarının.»

Turan Güneş de yazıyor, yazıyor,
sonra da:

«Şaka bertaraf, benim sanıma
göre Türkiye gerçeklerinden ha-
reket etmek hiç de bu değildir.»

diyor. Demek ki şaka yapmış... Oy
sa biz ciddiye almıştık. İnsan bunu
baştan söylemez mi a Turan Güneş!..

Bir kısa sözlümüz var; bugünün fa-
şizmi İkinci Dünya Savaşının faşiz-
mi olmaz. Sorulam kendimize: Bu-
gün Kapitalizm var mı? Elbette var.
Peki, bugünkü kapitalizm, Birinci
Dünya Savaşını, hattâ İkinci Dünya
Savaşını doğuran kapitalizm midir?
Buncası yeter sanırız.

Bizim, Turan Güneş'in yazısından
anladığımız göre, Sayın Doçent
Türkiye'deki yayıncıları, gazeteleri,
dergileri hiç de yeterince, gereğince
izlemiyor; izlemiş olsaydı faşizmin
nağralarından kulaklarını tıkardı.
Bir küçük örnek verelim. Kendi
yazısının çıktığı gün Yeni Sabah'ta
Emil Galip Sandalci de şöyle yazıyor
du:

«1961 yılı yazının ilerlemiş ay-
ları içinde, genel seçimlere gidil-
diği sırada, Kayseri - Konya do-
laylarında AP, kanallıyla elalim-
dan bazı beyannameler dağıtı-
lıyordu. Bu beyannameler ilk başta
YTP, idarecilerini hedef tutuyor;
onları siyonistlikten komünistliğe
kadar çeşitli ithamlar altına soku-
yor; şimdiki Devlet Bakanı Raif
Aybar ile TIP Genel Başkanı
Mehmet Ali Aybar arasındaki soy-
adı benzerliğinden faydalanılarak
M. Ali Aybar YTP, kurucuları
arasında gösteriliyor ve bir Müs-
lüman Türk Devleti kurulacağı-
ndan bahsediliyordu. Söz konusu
paçavra, emniyet makamlarının,
MBK'nın, partilerin de eline geç-
mişti ve herhalde AP, nın kırıldığı
ceviz bundan ibaret de değildi
ki...»

Sayın Turan Güneş'e faşizm teh-
likesini görebilmek için, kulağını
ve gözünü açmasını salık veririz.
Yoksa Turan Güneş faşizmin, da-
vul dümbelek, zil zurna çalarak,
önüne de mehter takımını çıkara-
rak, bando muzıkayla mı geleceğini
sanıyor! Evet, galiba 1963 Türk mo-
deli faşizm gelip,

— Eeee! diyecek bir takım ay-
dınlarımız da, ağaçların dalları bu-
dakları gözlerine girdikten sonra,

— Aaaa, karaaa! diye apışıp ka-
lıverecekler.

141, 142 VE
EKMEK

Aziz NESİN

DP iktiladının son yıllarında, Türk aydınları arasında en genel tartış-
ma konusu «Önce ekmeğe mi, hürriyet mi?» sorumuydu. Birtakım
aydınlar «Önce ekmeğe. Ekmeksiz hürriyet neye yarar?» diyorlardı.
Kaba çizgisizle belirtmeye çalıştığım bu anlayış yüzünden «Hukuk
devleti» düşsel bir kavram olarak kalıyordu.

Toplumculuğa daygusal düzeyde kalınmış kişiler için «önce ekmeğe» sö-
zü çekici gelebilir. Sanki hürriyetsiz, sanki hukuk devleti kurulma-
mış bir toplumda, ekmeğe, iş, geçim sağlanabilirmiş gibi. Sağlanır
sağlanmasın ana, yönetici egemen sınıfın çıkarlarına uygun oran-
da, onların diletiği ölçüde sağlanabilir. Ekmeğe, iş, geçim; iyi ya-
şama koşullarını her emekçinin sosyal adaletçe (yani çalıştığı, hak
ettiği, layık olduğu oranda) üleşmesi ancak hürriyetin olduğu ortam-
da sağlanabilir. Yoksa hürriyet, yakaya takılan karanfil gibi, bo-
yunbağı iğnesi gibi gereksiz bir süs değildir.

Hürriyet olmadan emekçiler yönetmenleri denetleyemediği
için, hürriyet doğrudan doğruya geçim sorunu olduğu için, hürriyet
istenmektedir.

27 Mayıs'tan sonra yeni bir tartışmayla karşılaştık: Önce antidemokratik kanunlar mı, ekmeğe mi?

Toplumcu aydınlar antidemokratik kanunlara, bunların başında da
Ceza Kanunundaki 141 ve 142 nci maddelere karşı savaş açtıkları
zaman birtakım aydınlar çevresinden karşı koyma sesleri yükseldi.
1 — Türkiye'nin günlük sorunu bu mudur? Halkın türlü geçim ve
iş sıkıntısı varken 141, 142 nci maddelerin kaldırılması çabası ka-
nunda yankı bulamaz.

2 — Halkın bu maddelerden ne haberi var? Siz ona, günlük der-
tlerine çözüm yolu gösteriniz!

TIP kurulup sesini duyuruncaya kadar, gerçekçi aydınların bütün ötekli
partileri partil saymayışları, hepsini de, aralarındaki çıkar ayrılı-
klarından ötürü bir partinin bölünmüş parçaları saymaları nedendir?
Köylümüzün büyük seziş gücü ve sağduyusuyla o partileri, kağıt
tekerinin üstünden geçerek üçe, dörde böldüğü sığır mayasına benzelişinde büyük bir gerçek vardır. Ancak T.I.P. ilkelerini ortaya
koyduktan sonradır ki, düşünebilen herkes «İşte bu parti, öbürle-
rine benzemeyen başka bir parti...» dedi. T.I.P. nin ötekilerinden
ayrılığı nedir? Bu parti önderlerinin, kandırma yoluna sapmadan,
kuru sözlerin çekiciliğine kapılmadan, halk derterlerinin yüzeyinde
kalmayıp derterinin özüne, sorunların köküne inebilmiş olmalarıdır;
Ceza Kanunundaki 141 ve 142 nci maddelere açılan savaş da bu te-
mel ilkelerden biridir. Önce şunu bilmeliyiz: 141 ve 142 nci madde-
lerin kalkıp kalkmaması, doğrudan doğruya Türk emekçilerinin ge-
çim sorunuyla ilgilidir, Türkiye'nin de en şade gelen günlük ko-
nusu olduğu, bu maddelere karşı açılan savaşın hemen arkasından.
Cumhuriyet Gazetesinden iki yazarla, Üniversiteden bir Doçent'in
bu maddelere dayanılarak tutuklu kovuşturılmaya uğramalarından
da anlaşıldı.

Kâğıt üstünde «Bir sınıfın başka bir sınıf üstünde tahakkümünü»
öner görünüp, gerçekteyse bu çok beşeri göstermeliğin arkasında
kendî sınıflarını öbür sınıflar üstünde tahakküm ettirmek ve bu
tahakkümü sürdürmek isteyenler, halk ile toplumcu aydınlar ara-
sına engeller, hem de hukuki engeller koyarak aydın — halk değin
mesini önemişlerdir. Onlar için sömürçüülüklerinin yürütmesinin ve
emekçilerin bilinçlenmemelerinin tek aracı, faşist kanunlardan ak-
tarılan bu hukuki ama hiç de adaletli olmayan engellerdir. Engel-
ler ortadan kalkmadıkça halka ulaşmak olanaksızdır; bu engellerin
en başında da 141 ve 142 maddeler gelmektedir: Bu maddeler kalk-
madıkça, her toplumcu örgüt, demokrasiyle yönetildiği söylenen
Türkiye'de, faşizmin muştası altında demektir. Bu maddelerin kal-
dırılmasını istemekle toplumcu aydınlar, her şeyden önce Anayasayı
savunmuş olmaktadırlar. Kim çıkıp da bu maddelerin Anayasamız-
za aykırı olmadığını, bilimsel olarak söyleyebiliyor?

«Bu maddeler kaldırılmış olsa da bir şey değişmez» diyenler de var.
Bu endişe bir oranda yerindedir. Çünkü kanunların gerekçesi be-
nimsememiş toplumda önceden bu kanunların yaratıcı birikimi
yoksa, her kanun kâğıt üstünde kalmağa mahkûmdur. Kabul edil-
miş Anayasaya aykırı kanunlarla yönetilmekten birtakım aydınlar
bile tedirgin olmuyorlarsa, bir maddenin kalkıp kalkmamasının öne-
mi de azalır; bir hukuki engel kalkar, yerine beş başka yasa dışı
engel konulabilir. Ama böyledir diye, aydınlar ellerini kollarını bağ-
layıp oturacaklar mıdır? Bu antidemokratik kanunların kalkmaması,
aydınların halka ulaşması, halkın bilinçlenmesi, emekçilerin örgüt-
lerinin güvene girmesi, kısaca Türkiye'nin özlenen gerçek kalkın-
ması için olumlu bir adım olacaktır.

141 ve 142 nci maddelerin doğrudan doğruya bir ekmeğe sorunu, geçim
ve yaşama sorunu olduğunu bilmemiz ve bu gerçekçi halka duyur-
mamız gerekiyor.